

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

СЕНСАЦЫЯ!

Як адрадзіць наноў забыты абрад і наколькі гэта рэальна ў час глабалізацыі? Як аказалася, нават для такой складанай на першы погляд задачы маецца свой рэцэпт. Добры прыклад падобнай справы — адраджэнне на Случчыне абраду "Цар Максіміліян" і мясцовага батлеечнага тэатра, што адбываецца проста на нашых вачах. І хай сабе да паўнавартачнага "ажыўлення" культурных з'яў яшчэ далёка, тым не менш, першы крок — зроблены. Такім чынам, "Цары" з капільскай вёскі Семежава, што ўнесены ў Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO, відаць, мелі "двайнікоў". Прычым — па суседстве!

С. 14

СЕМЕЖАЎСКІЯ ЦАРЫ

СА СПІСУ UNESCO МЕЛІ ДВАЙНІКОЎ!

На здымках: кадры з фільма 1962 года пра абрад.

Каму кастынг, каму — бізнес. А як нам?
С. 4 — 5

Конкурс Ельскага засведчыў...
С. 7

Скульптурны канспект Канстанціна Селіханова
С. 6

Эпоха ВМТ: эксклюзівы пра Віцебскі мастацкі тэхнікум
С. 15

На прыгараднай электрычцы: Дзед Мароз без ліцэнзіі
С. 4

Дык чым мае займацца маркеталаг у бібліятэцы?
С. 12

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Праекты развіцця: эканамічны зрэз абласнога цэнтра

Анонс

Шагал пазайздросціў бы Ротку?

У Віцебску — пра фінансы, спонсараў, пазабюджэт

Эканоміка культуры... Гэтае спалучэнне выглядае сёння цалкам натуральным. А словы "пазабюджэт", "рэнтабельнасць", "канкурэнтаздольнасць" паспелі стаць сінонімамі "інавацыйнасці", "крэатыўнасці", "самадастатковасці"... З гэтай нагоды "К" працягвае заглябляцца ў тэму культурнага развіцця рэгіёнаў. Гэтым разам мы паспрабавалі прааналізаваць эканамічны стан устаноў культуры абласных цэнтраў. Менавіта яны задаюць тэмп далейшага руху культурных працэсаў на раённым узроўні. Праект — доўгатэрміновы. У ім паабяцалі паўдзельнічаць не толькі дзеячы культуры і мастацтваў, але і навукоўцы-эканамісты. А стартуем мы сёння з Віцебска.

...Выбіраючы маршрут па Віцебску, спыніўся на брэндавых віцебскіх установах. Хачу даведацца ў дырэктара Арт-цэнтра Марка Шагала Людмілы Хмяльніцкай, як жа ўстанова прыцягвае пазабюджэтныя сродкі. На шляху да яе я спрабаваў выпытваць дадатковую інфармацыю на тэму, як хутка Віцебску варта чакаць жывапісны арыгінал Марка Шагала: прынамсі, нядаўна над такім сюрпрызам нашай краіне ад краіны сваёй паабяцаў падумаць Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь Іосіф Шагал. Людзі, якія ведаюць сітуацыю, загадкава ўсміхаліся, і толькі адзін спецыяліст распавеў — не, не пра дакладную дату, а пра тое, што неабходна забяспечыць для таго, каб у памяшканні можна было экспанавалі палатно Шагала: кліматычныя ўмовы круглыя суткі, пастаянная ахова...

Культура Віцебска ў асобах, праектах і надзённых праблемах — на старонках 3, 10 — 11.

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Першая партыя адмысловай рэстаўрацыйнай цэглы, зробленай па традыцыйнай сталінскай тэхналогіі на Гарынскім камбінаце будаўнічых матэрыялаў, накіравалася ў Навагрудак: яна пойдзе на адраджэнне тамтэйшага замка. Дарэчы, цэгла зроблена з самай лепшай па многіх паказчыках у краіне гліны з вёскі Гарадная Столінскага раёна.

Падрабязнасці праекта па імпартазамышчэнні рэстаўрацыйнай цэглы — у бліжэйшых нумарах "К".

Цэгла з Гарадной для Навагрудскага замка

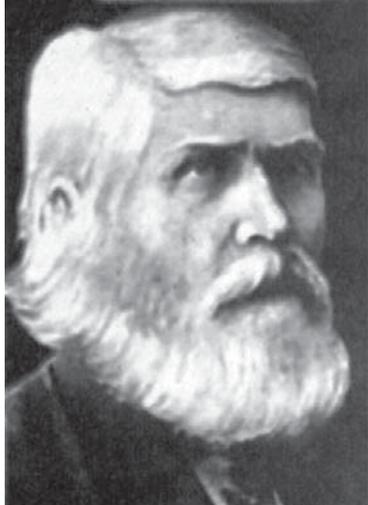
С. 3

Падзея

Агінскі і Гашкевіч — у Календары памятных дат UNESCO

Міхал Клеафас Агінскі.

Іосіф Гашкевіч.

У Календар памятных дат UNESCO на 2014 — 2015 гады ўключаны юбілей Іосіфа Гашкевіча і Міхала Клеафаса Агінскага. Рашэнне прынята на 37-й Генеральнай канферэнцыі згаданай міжнароднай арганізацыі.

Разгляд кандыдатур Генеральнай канферэнцыяй ініцыявала Рэспубліка Беларусь. Як вядома, у 2014-м спаўняецца 200 гадоў з дня нараджэння вядомага навукоўцы і дыпламата Іосіфа Гашкевіча. А налета, у 2015-м, — 250 гадоў з дня нараджэння палітычнага дзеяча, дыпламата і кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага. Першая кандыдатура была падтрымана Расіяй і Японіяй, другая — Польшчай і Літвой.

Уключэнне гэтых юбілеяў у Календар памятных дат UNESCO з'яўляецца прызнаннем заслуг дзеячаў беларускай гісторыі і культуры ды сведчаннем важнасці нашай спадчыны для сусветнай супольнасці. У сувязі з юбілеямі Іосіфа Гашкевіча і Міхала Клеафаса Агінскага святочныя мерапрыемствы пройдуць у Беларусі ды іншых краінах, а таксама ў парыжскай Штаб-кватэры UNESCO.

Артэфакт

Дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" Сяргей Клімаў паведамляе "К", што ў адным з замкавых пакояў гэтымі днямі ідзе мантаж нядаўна набытага ўнікальнага спальнага гарнітура, які знаходзіцца на віле Канстанціна Радзівіла з 80-х гадоў XIX стагоддзя і да 1929-га, пакуль віла не перайшла да новага ўладальніка. А да Радзівіла яна належала жонцы расійскага імператара Аляксандра II. Гэта адзіны нясвіжскі комплект мэблі, што мае непасрэднае дачыненне да зноймай фаміліі.

Цягам часу гарнітур трапіў у Амерыку, двойчы выстаўляўся на самых прэстыжных аукцыёнах. Музей-запаведнік зацікавіўся рарытэтам яшчэ дзесяць гадоў таму, спрабаваў яго набыць, але не дазволілі фінансы. Прайшоў час, сітуацыя змянілася. Гарнітур з пятнаццаці прадметаў выкупіла ў ЗША для Нясвіжа адна з

Гарнітур для княгіні

кампаній, якая прывезла яго і растаможила. Пэўны час мэбля праходзіла экспертызу з удзелам нашых і расійскіх навукоўцаў.

Экспертыза пацвердзіла кошт, выстаўлены апошнімі ўладальнікамі гарнітура. Пасля музей набыў

яго праз камісію па асабліва каштоўных закупках Міністэрства культуры. Мэбля куплена за пазабюджэтныя сродкі Музея-запаведніка "Нясвіж". Грошы збіраліся цягам года. Па словах Сяргея Клімава, сёлета ўстанова набыла больш за 1 600 прадметаў за 2,2 мільярда рублёў уласных сродкаў.

Зараз мэбля (дарэчы, гэта поўны камплект) збіраецца. Да прыкладу, гардэробнай шафе — 140 гадоў. Пасля транспарціроўкі музейныя рэстаўратары даводзяць яе да ладу. Пэўнай увагі патрабуе і кожны з пятнаццаці прадметаў спальнага гарнітура.

Такім чынам, услед за укамплектаваннем мужчынскай спальні да ладу цяпер даводзіцца і жаночая. Урачыстае адкрыццё гэтай экспазіцыі, як паведамляе кіраўнік музея-запаведніка, плануецца на пачатку снежня.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ
На здымку: фрагмент набытага музея гарнітура Радзівілаў.
Фота ont.by

Прэм'ера

Аднаўляем прыгажосць!

Сёння ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі — прэм'ера балета "Сем прыгажунь" класіка азербайджанскай і сусветнай музыкі XX стагоддзя Кара Караева. Адметнасць пастаноўкі — найперш, у аднаўленні арыгінальнай музыкі кампазітара.

Гісторыя цяперашняй пастаноўкі пачалася ў час нядаўніх Дзён культуры Азербайджана ў Беларусі, калі госці паказалі згаданы балет на сцэ-

на нашага тэатра, прычым з нашым аркестрам, які рыхтаваў да гэтага выступлення дырыжор Вячаслаў Воліч. Тады і нарадзілася думка паставіць такі спектакль і ў нас. Але ж ці варта пераносіць ужо гатовую пастаноўку? Ці не лепш зрабіць новую?

Кіраўніцтва нашага тэатра звярнулася да расійскага харэографа Юрыя Пузакова, памятаючы яго ранейшыя беларускія пастаноўкі "Каханне пад вязамі" і "Папялушкі", што ідзе і зараз. Той прапанаваў новае лібрэта, дзе паэма Нізамі была значна пераасэнсавана. А Вячаслаў Воліч правёў сапраўдную

даследчую працу, звяртаўся да нашчадкаў кампазітара, каб аднавіць першапачатковы тэкст Кара Караева. Партытура была напісана на пачатку 1950-х, балет ставіўся ў Баку расійскімі харэографамі Пятром Гусевым (1952 г.), Васілём Мядзведзевым (2008 г.), ёсць і фільм-балет 30-гадовай даўніны.

Вядома, кожнае харэаграфічнае ўвасабленне ўносіла свае карэктывы ў музыку. Ёсць яны і ў цяперашняй беларускай версіі, бо, аднавіўшы арыгінал, пастаноўшчыкі адабралі з яго лепшыя фрагменты, каб спектакль атрымаўся не ў чатырох дзях, як было задумала кампазітарам, а ў дзвюх. У далейшым гэты балет будзе паказаны ў Азербайджане — разам з "Вітаўтам".

Надзея БУНЦЭВІЧ

Культурны твітар: мы ў свеце

Францыя

Канцэрт беларускай цымбалісткі Веранікі Прадзед прайшоў у французскай сталіцы. Парыж сустрэў аваяцыямі музычныя творы сучасных беларускіх кампазітараў у выкананні выкладчыка Беларускай акадэміі музыкі, лаўрэата міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў. Асаблівае захапленне ў французскай публіцы выклікала выкананне музыкі айчынага кампазітара Уладзіміра Кур'яна. Выстаўка беларускай мастацкай Вольгі Дзёмкінай-Пасот, якая пра-

жывае ў Францыі, адкрылася ў галерэі Сэн-Элен у Ліёне. У экспазіцыі — 84 работы, сярод якіх — карціны і габелены, прысвечаныя нашай краіне.

Італія

Тэматычную "залатую" скульптуру і карціну "Афіша Сакро ГРА" беларускія мастакі ўручылі рэжысёру дакументальнага фільма "Свяшчэнная рымская кальцавая" (Сакро ГРА) Джанфранка Розі. Раней стужка атрымала "Залатога

Льва" ў намінацыі "Лепшы фільм года" на 70-м Венецыянскім кінафестывалі.

Ушанаванне адбылося ў Рыме пад час адкрыцця італьянска-беларускай мастацкай выстаўкі "Дэжа Вю Кіно: фрагменты кінематографа", дзе адна з мінскіх галерэй і Арт-група C/A/C прадставілі мастацкі праект "Гіганцкія афішы", прысвечаны сусветнаму кінематографу. Кожная з трыццаці работ экспазіцыі — жывапісная карціна-афіша да сусветных класічных стужак. Італьянскі бок

Фестывалі

"Жыўцом" і ў летапіс

Заўтра на гала-канцэрце закрыцця XXVI Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску (IFMC) будуць падведзены вынікі беларускага конкурсу, другі тур якога пройдзе сёння.

Шырокая панарама айчынных пастановак — толькі адна са старонак вядомага ў свеце форуму, які, падкрэслім, першым на постсавецкай прасторы пачаў распрацоўваць танцавальны мадэрн. Невыпадкава міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, адкрываючы свята, адзначыў, што "фестывальныя падзеі становяцца своеасаблівай энцыклапедыяй такога запатрабаванага кірунку мастацтва, як сучасная харэаграфія".

Надзея БУНЦЭВІЧ

Музычнае кола з Заслаўя

24 студзеня Заслаўе ў чатырнаццаці раз збярэ на традыцыйнае музычнае свята.

Імпрэза з інфармацыяна ёмістай назвай "Заслаўе-2014" ладзіцца пад эгідай Мінскага абласнога і Мінскага раённага выканаўчых камітэтаў. Асабліваю ўвагу гэтаму фестывалу надае Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі Міхаіла Фінберга, бо менавіта яго выступленнем адкрываецца гадавы цыкл, так бы мовіць — музычнае кола асветніцкай працы калектыву і адначасова падводзяцца вынікі года мінулага.

Менавіта ў Заслаўі былі арганізаваны юбілейныя канцэртныя праграмы, прысвечаныя класікам нашай музыкі XX стагоддзя: А. Багатырову, М.Аладаву, П.Падкавыраву, Л.Абеліевічу, Д.Лу-

Энцыклапедычны характар форуму адлюстраваны і ў дзвюх кнігах, выданне якіх было прымеркавана да цяперашняга фестывалю. Прэзентацыя іх адбылася на прэс-канферэнцыі з заснавальнікамі апошняга. Адно з выданняў — расійскае: "Сучасны танец на постсавецкай прасторы". Сярод аўтараў гэтага зборніка ёсць і наша даследчыца Святлана Улановіч, якая адлюстравала развіццё беларускай харэаграфіі і ўласна фестывалю. Беларускае ж выданне — "Танцавальныя лабірынт" — прысвечана менавіта IFMC. У зборніку — не толькі артыкулы ўсіх вядучых навукоўцаў ды крытыкаў, але і шматлікія фотаздымкі, зробленыя за гады існавання форуму.

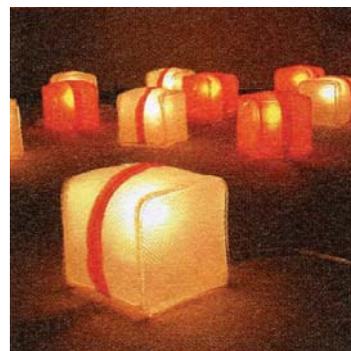
касу, Р.Пуксту, Я.Глебаву, Д.Смолюскаму, а таксама беларускім кампазітарам XIX стагоддзя М.Ельскаму, С.Манюшкі ды іншым. Аркестр падрыхтаваў творы яшчэ аднаго выдатнага кампазітара — Я.Цікоцкага, 120-годдзе з дня нараджэння якога адзначалася сёлета. Прагучаць у канцэртах сацыяльны і іншых аўтараў, чья творчасць нейкім чынам звязана з Міншчынай.

На заслаўскім фестывале гучыць не толькі класічная музыка — не абдзелены ўвагай і эстрадна-джазавы кірунак, які мае тут сталае кола слухачоў. Мяркуюцца, што сучасныя мелодыі ў выкананні Заслаўскага калектыву і ягоных салістаў стануць заключным акордам музычнага свята.

Акрамя канцэртаў, у праграме фестывалу пройдуць майстар-класы, конкурсы юных выканаўцаў, маюць працаваць мастацкія экспазіцыі.

Погляд

Эрганамічная Японія

Пра японскую тэхніку кажуць, што яна — не на мяжы фантастыкі, а за гэтай мяжой. Такая тэхніка мусіць мець і дызайнерскую аздабу вышэйшага класа. Пэўнае ўяўленне пра японскі дызайн можна атрымаць наведваючы выстаўку ў Нацыянальным гістарычным музеі.

Мэбля, посуд, бытавыя прыборы прадстаўлены аб'ектамі, аўтамабілі — фотаздымкамі. Японцы дбаюць пра свой імідж у свеце. Зараз па розных краінах вандруе два дзясяткі выставак, якія распаўсюджаюць пра роз-

ныя чыннікі жыцця японскай нацыі. Мінскай выстаўка дызайну Краіны ўзыходзячага сонца — з гэтага шэрагу. Той, хто чакае пабачыць на ёй нешта надзвычайнае, будзе расчараваны: тут экспануюцца звычайныя рэчы, што складаюць побыт японцаў. Нібыта звычайныя: насамрэч, гэта лепшыя распрацоўкі 1990 — 2000-х гадоў. Невялікую частку экспазіцыі складаюць рэчы 1950-х: каб глядачы маглі пабачыць пераемнасць у станавленні нацыянальнай школы дызайну.

Ступень цывілізацыі народа адчуваецца не толькі ў рэалізацыі грандыёзных праектаў кшталту касмічных караблёў, але і ў такой "драбязе", як посуд і мэбля. Зручнасць, экалагічнасць, прыгажосць — вось што характэрна для экспанатаў гэтай выстаўкі. Адчуваецца ўплыў заходняй цывілізацыі на лад жыцця японцаў, але бачная і здольнасць адаптаваць замежнае, набліжаць да адпаведных нацыянальнай традыцыі форм.

Кажуць, што японцы бяруць рэчы, прыдуманых іншымі, але значна іх удасканальваюць. Тады гэта і ёсць японскі стыль. У тым ліку — і ў дызайне.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

прадставілі фота- і відэапрацы мастацкай Фабіяны Рашыёлі.

Расія

Беларуска-расійскі мастацкі фільм "Вока за вока" быў прадэманстраваны ў рамках Дзён Мінска ў Маскве. Перад сеансам з глядачамі сустрэліся рэжысёр карціны, народны артыст Расіі Генадзь Палака і выканаўца адной з галоўных роляў — народны артыст Беларусі, заслужаны артыст Расіі Уладзімір Гасцюкін.

II Фестываль беларускай культуры "Белая Русь" пройдзе ў нядзелю ў Краснадары. З бягучага года форум набыў статус штогадовага, надалей плануецца пераўтварыць яго ў міжрэгіянальны. У праграме мерапрыемства — удзел вядомых калектываў і заслужаных артыстаў Беларусі, прадстаўнікоў аматарскага мастацтва, творчых калектываў нацыянальна-культурных аўтаноміі рэгіёна.

Падрыхтавала Вольга НАВІЦКАЯ

Фотасюжэт нумара

Рарытэты — у адзін дзень

Віцебскі абласны краязнаўчы музей адзначае 95-годдзе. На сённяшні дзень музейны збор налічвае больш за 204 тысячы прадметаў асноўнага фонду. Асобныя — самыя цікавыя ды рэдкія — прадметы з музейнага збору прадстаўлены ў экспазіцыях і на доўгатэрміновых выстаўках, аднак больш частка рарытэтаў знаходзіцца ў музейных сховішчах.

З нагоды юбілею музея самыя значныя і каштоўныя прадметы былі прэзентаваны шырокай аўдыторыі 20 лістапада на выстаўцы аднаго дня. Пераважная большасць каштоўных экспанатаў трапіла ў музейны збор у даваенны час, на пачатку XX стагоддзя гэтыя прадметы з'яўляліся часткай прыватных збораў віцебскіх калекцыянераў А.Брадоўскага і В.Федаровіча. У 1918-м на аснове калекцыі Антона Брадоўскага быў створаны губернскаму музей, у 1924 г. фонды гэтай установы папоўніліся за кошт прыватнай калекцыі В.Федаровіча, збору царкоўна-археалагічнага старажытнасховішча і прадметаў музея Віцебскай вучонай архіўнай камісіі.

Дзіцячая сумачка. 1820 — 1830-я гг.

Статуэтка "Дзве дамы" з мэйсэнаўскай парцаліны. 1-я палова XIX ст.

"Кніга прывілеяў горада Віцебска". XVIII ст.

Рыцарскі пояс. XVII ст.

Камя "Вакханка". 2-я палова XIX ст.

Зорка ордэна Святой Анны. Апошняя чвэрць XIX ст.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на www.facebook.com/kimpressby, www.vk.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by!

Зрэз абласнога цэнтра: эканоміка

Мабыць, кожны грамадзянін Беларусі ва ўзросце гадоў ад 10 і больш ведае, што Віцебск — гэта радзіма фестывалю "Славянскі базар" ды Марка Шагала. Чытач нашай газеты, упэўнены, часам задаецца філасофскім пытаннем: "Куды грошы дзяюцца?". А дакладней — на якія мэты выдаткоўваюцца, у дачыненні да культуры наогул — і да віцебскай у прыватнасці. Пытанне гэтае, несумненна, цікавае не толькі прафесіяналам сферы. Я выправіўся менавіта з такой цікавасцю ў слаўны горад на Заходняй Дзвіне, у якой, як вядома, так і не патануў калі Генадзь Шпалікаў, каб высветліць эканамічныя дэталі. А калі больш канкрэтна — як дзяржава фінансуе віцебскую культуру. Асаблівы мой акцэнт быў на тым, за кошт чаго жывуць і развіваюцца ўстановы культуры абласнога цэнтра. Ці дапамагаюць ім прыватныя структуры? Пра што мараць іх работнікі, чаму засмучаюцца, дзе шукаюць пазабюджэтныя даходы? Гэта значыць, вырашыў я зірнуць на сярмяжную прозу жыцця ў сферы культуры праз фінансава-эканамічную прызму.

Як вектары фінансы падмацоўваюць

Першым пунктам майго знаходжання ў горадзе стаў Віцебскі аблвыканкам. Знаёмлюся з начальнікам упраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Аляксандрам Кліцуновым.

Майму суразмоўцу 48 гадоў, нарадзіўся ён у Рагачове, жанаты, мае чатырохгадовага сына. Прыступкамі да сённяшняй пасады Аляксандра Іванавіча сярод іншых, былі Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны ўніверсітэт (гістарычны факультэт), Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, праца прэс-сакратаром аблвыканкама, памочнікам старшыні Віцебскага аблвыканкама. У студзені 2011-га ён узначаліў упраўленне ідэалагічнай работы, а пасля рэарганізацыі, з 1 ліпеня 2013-га, — цяперашнюю структуру.

Затым Аляксандр Кліцуноў азнаёміў у агульных рысах з тым, чым займаецца яго падраздзяленне. Калі сцісла, дык найперш — арганізацыяй ды каардынацыяй ідэалагічнай работы ў Віцеб-

Аляксандр Кліцуноў, начальнік упраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага аблвыканкама

скай вобласці. Галоўныя задачы ідэалагічнай палітыкі на месцах шляхам яе тлумачэння людзям, для чаго яны павінны ведаць клопаты ды праблемы грамадзян і дапамагаць вырашаць іх. Прыярытэтнымі напрамкамі дзейнасці з'яўляюцца арганізацыя грамадзянска-патрыятычнай працы, узаемадзейненне са сродкамі масавай інфармацыі, грамадскімі фарміраваннямі. Што да сектара, які адказвае за працу з моладдзю, то адна з яго асноўных задач — арганізацыя студэнцкіх атрадаў. Віцебская вобласць чацвёрты год запар трымае першае месца ў краіне па гэтым кірунку...

У Віцебску — пра фінансы, спонсараў, пазабюджэт

— І пра культуру, Аляксандр Іванавіч...

— Існуе шмат азначэнняў паняцця "культура". Мне бліжэй тое, якое даў культуралаг Юрый Лотман: гэта здольнасць выхавання чалавецтва. Мы разглядаем культуру як гістарычную спадчыну, якую неабходна не толькі захаваць, але і развіваць, у першую чаргу, з дапамогай выхавання. Упраўленне ажыццяўляе дзейнасць у кантэксце відаў мастацтваў: музычнага, мастацкага, літаратуры і гэтак далей. Ад таго, наколькі чалавек культурны, наколькі ён узброены ведамі, залежыць узровень жыцця людзей, яго змястоўнае напаўненне. Асабіста мне цікава мець зносіны з людзьмі і, калі жадаеце, хаця б у сілу службовых паўнамоцтваў прапаноўваць ім вектары для іх духоўнага, маральнага развіцця...

Фота Максіма ЖУКАВА

Пра эканамічны складнік культурнай сферы абласнога цэнтра і працяг інтэрв'ю з Аляксандрам Кліцуновым чытайце на старонках 10 — 11.

Трэба абмеркаваць!

Як насамрэч "ажывіць" кнігу?

Адна з казахстанскіх школ-гімназій акцэнт у навучанні зрабіла не толькі на выкарыстанні найноўшай камп'ютарнай тэхнікі: айфонаў, айпадаў і ўласна камп'ютараў. Кіраўнікі ўстановы, як аказалася, робяць многае для таго, каб запатрабаванай заставалася і "жывая" кніга, і не толькі падручнік. Карацей, у гімназіі стартаваў праект "Гадзіна чытання "жывой" кнігі". Па аўторках заняткі пачынаюцца з класнай гадзіны, на якой кожны гімназіст пагружаецца ў старонкі асабіста ім абранага мастацкага твора. Прама скажам, ход — нестандартны, просты ў выкананні і эфектыўны, бо першыя тыдні рэалізацыі праекта паказалі: колькасць чытачоў школьнай бібліятэкі значна павялічылася. Цікава, ці чытаюць разам з вучнямі настаўнікі, што вядуць класную гадзіну. І яшчэ: наколькі прыдатны гэты замежны досвед для ўкаранення ў нашых навучальных установах сферы культуры і ў тых школах, бібліятэкі якіх аб'ядналіся з сельскімі публічнымі?

Валянціна СПАСІБЁНАК, дырэктар Глыбоцкай ЦБС Віцебскай вобласці:

Яўген ЯСЬКОЎ, дырэктар Дзіцячай школы мастацтваў аграгарадка "Абухава" Гродзенскага раёна:

— А што, цікавы праект! У нас неўзабаве распачнецца аб'яднанне школьных і публічных бібліятэк, дык чаму б і не паспрабаваць? Не сакрэт, што дзеці мала чытаюць менавіта "жывых" кніг: маўляў, камп'ютар іх замяняе. Але ж гэта не азначае, што мы не імкнёмся ўсяляк прывіць ім любоў да чытання. Да прыкладу, прыходзім у школы, дзіцячыя садкі, праводзім урокі гучнага чытання. Натуральна, што цяпер патрэбны нейкія новыя бібліятэчныя праекты. Адзін з іх — "Чытаем кнігу разам" ці "Тэатр кнігі". Праўда, кніжка аднаго аўтара на ўвесь клас, і вучні чытаюць яе па чарзе. Можна прапаноўваць і тэматычныя ўрокі: сёння чытаем гістарычны твор, заўтра — прыгодніцкі. Паспрабуем, канешне ж, наладзіць і маўклівае чытанне. А каб вучні сапраўды чыталі, а не рабілі выгляд, трэба, напэўна, на чарговым уроку абмяркоўваць прачытанае і выстаўляць за актыўнасць адзнакі...

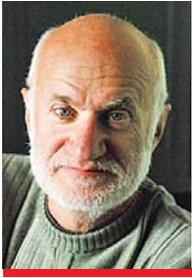
— Мы — не агульнаадукацыйная школа, у нас — крыху іншыя падыходы да навучання. Да прыкладу, ёсць урокі, цягам якіх дзеці проста слухаюць класічную музыку. Гэта — таксама далучэнне да прыгожага, але ў нашым, так бы мовіць, спецыфічным мастацкім фармаце. Не "жывая" кніга, а "жывая" гармонія. На такое самастойнае спасціжэнне музычных законаў не шкада, сапраўды, і 45 хвілін урока.

Нашы тэхнічныя магчымасці дазваляюць, каб аналагічныя пазнаваўчыя ўрокі праходзілі і ў он-лайн-фармаце. Школьнікі пры гэтым маюць магчымасць паглядзець ды паслухаць лепшыя сусветныя оперы і музычныя спектаклі. Потым разам абмяркоўваем пачутае і пабачанае.

Такія ўрокі — ўжо традыцыя. Але гэта не азначае, што і мы не шукаем новых падыходаў да эстэтычнага, мастацкага выхавання...

Дзяжурны па нумары

Дзе прапісаны Дзед Мароз?

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
спецкарэспандэнт газеты “Культура”

Я жыву за Мінскай калыцавой аўтадарогай і штодня карыстаюся электрычкай, або, як яе цяпер называюць, “прыгарадным цягніком эканом-класа”. Тыя паўгадзіны, што мой “эканом-клас” ідзе да Мінска, рэдка выпадае правесці ў цішыні, заглябіцца ў кнігу ці зрабіць сямія-такія запісы, бо па вагонах сноўдаецца зграя “карабейнікаў”, якія пастаўленымі (“каманднымі”, як кажуць у войску) галасамі рэкламуюць свой тавар: чытво ў дарогу, прылады для кухні, штосьці для прысядзібнай гаспадаркі, сада-агарода і гэтак далей. Іншым разам яны, мякка кажучы, напружваюць...

Днямі адзін з такіх гандляроў раіў пасажырам загадзя паругіцца пра навагоднія падарункі дзецям ды набыць у яго “віншаванне ад Дзеда Мароза”. Тая віншаванка ўяўляла з сябе невялікі кампакт-дыск з сэння ўжо класічнымі навагоднімі мульцікамі савецкай пары і адпаведнымі характару свята дзіцячымі песнямі. Дыскі былі ўкладзены ў адмысловыя канверты, кшталту паштовых, на якіх у графе “каму” пакупнік сам мусіў напісаць імя дзіцяці, якому будзе ўручаны падарунак. А ў верхнім левым куце, як мае быць, месціўся “адрас адпраўшчыка”: “Дед Мороз. Великий Усцюг. Российская Федерация”.

Патрымаўшы віншаванку ў руках, я звярнуў увагу “карабейніка” на адрас. У Беларусі ўсе ведаюць, што Дзед Мароз жыве не ва Усцюгу, а ў Белавежскай пушчы. На гэта гандляр, прадэманстраваўшы пачуццё гумару, адказаў, што белавежскі Дзед зараз заняты, і ягоныя функцыі ўзяў на сябе вялікаўсцюгскі Дзед Мароз, і хуценька знік. Было відавочна, што размова яму не спадабалася.

Зрэшты, можна было запытаць “карабейніка”, ці з’яўляюцца ягоныя дыскі ліцэнзійнымі. Сёлета ва Украіне ў краме пры АЗС я бачыў фірменныя цацкі ад “Союзмультфильма” — герояў класічных савецкіх мульцікаў. Вельмі густоўныя рэчы. Добры быў бы падарунак сябрам, у якіх дзеці малыя, але кошт... Аднак ліцэнзійны эксклюзіў танным не быў. Больш чым ўпэўнены, што вытворца вышэйзгаданага “віншавання” дазволу ў “Союзмультфильма” не пытаўся. Прасцей кажучы, дыскі — пірацкія. Ну не гадлююць “карабейнікі” эксклюзівам.

Мяне цікавяць не юрыдычныя аспекты пераднавагодняга гандлю ад неліцэнзійнага Дзеда Мароза. Дазволю сабе сцвярджаць, што наш Дзед Мароз, які мае рэзідэнцыю ў Белавежскай пушчы, — гэта не толькі экзотыка для турыстаў, але і нацыянальны брэнд і, у пэўным сэнсе, чыннік суверэнітэту на ментальным узроўні.

Але ў дадзеным выпадку мяне цікавяць не юрыдычныя аспекты пераднавагодняга гандлю, а яго, так бы мовіць, ідэалагічны змест. Дазволю сабе сцвярджаць, што наш Дзед Мароз, які мае рэзідэнцыю ў Белавежскай пушчы, — гэта не толькі экзотыка для турыстаў, але і нацыянальны брэнд і, у пэўным сэнсе, чыннік суверэнітэту на ментальным узроўні.

Зразумела, што ў аснове прыкрага факта, з якім я сутыкнуўся ў электрычцы, — неадукаванасць “карабейніка”, якому ўсё адно, на чым зарабляць, які папросту не разумее, што такое культурныя прыярытэты і ў якую далікатную сферу ён уплішчыўся са сваім не надта легальным таварам. Аднак калі такое сталася магчымым, дык, відаць, нашаму Дзеду Марозу бракуе піяру? Хоць пастаянныя 40 — 50 турыстычных аўтобусаў ля ягонай рэзідэнцыі сведчаць пра адваротнае. І сведчаць яскрава.

Мо лепш сэння “Белпошце” парупіцца, каб дзяцей віншаваў з Новым годам беларускі Дзед Мароз. Зрэшты, такая паслуга, як “Падарунак ад Дзеда Мароза”, на пошце існуе: невялікага памёру скрынка, што паштальён уручае дзіцяці. Пры гэтым бацькоў, якія паслугу аглацілі, папярэдзваюць аб часе, калі паштальён прыйдзе. Дзя добрая, ды вось толькі выглядае тая скрынка не так прэзентабельна. Канверт з дыскам, што я бачыў у электрычцы, прыгажэйшы. Гэтую акалічнасць трэба прыняць да ўвагі. Ды і на тэрміны актыўна звярнуць увагу цяпер — у лістападзе.

Я не збіраюся супрацьпастаўляць культурныя брэнды. Дзед Мароз з Белавежскай пушчы і ягоны калега з Вялікага Усцюга робяць адну добрую справу. Але ў Беларусі сваё мусіць мець прыярытэт. Прытым што някеспка было б, каб Дзед Мароз з цэнтры Еўропы запрасіў у госці сваіх калег з іншых краін, і яны разам зладзілі б прыгожую імпрэзу для беларускіх дзяцей...

Вытворцы расійскіх серыялаў даўно аблюбовалі нашу сталіцу, роўна як і іншыя беларускія гарады. Тут ёсць вельмі шмат куткоў, прыдатных для здымак на натуре, куды (ці ТУДЫ) не ступае нага турыста. Яны, як пазначаюць на ўпакоўках, “ідэнтычныя натуральнаму” гораду, прапісанаму ў сцэнарыі, як выдуманымі расійскі, скажам, Пракоф’еўск. Але нават не гэтыя абставіны галоўныя.

Залежнасць ад... варагаў

Расійскія прадзюсары, выпраўляючы ў нашу краіну шматлікія кінэаэкспедыцыі, эканомяць значныя сродкі, выкарыстоўваючы нашы чалавечыя і тэхнічныя рэсурсы. Асабліва гэта датычыцца серыялаў, перанасычаных дзеючымі асобамі, пра якіх у акцёрскім асяроддзі кажуць так: “У іх не здымаўся хіба толькі лянівы”. Яшчэ ў нас бяспечна і надзейна. Вам неабходны пустыючы склад, які можна выкарыстоўваць у якасці здымачнага павільёна? Калі ласка! Масоўка, што складаецца з асоб, якія мелі крымінальны вопыт? Няма праблем, урэшце, як і ў Расіі, але — куды танней. Арэнда дарагой іншамаркі, элітнага асбана з еўраарамонтам ці, наадварот, “хрушчоўкі” з мэбляй 80-х? Давайце паглядзім альбом: што вам лепш падыдзе.

І гэтак далей, і да таго падобнае. Усе гэтыя ды падобныя паслугі абыдуцца значна танней, чым у Маскве ці любым іншым расійскім горадзе.

На працягу ўсяго года не зарастае акцёрская сцэжка, пракладзеная на кінастудыю або офісы кінакампаній, раскіданых па сталіцы. Сотні нашых акцёраў абіваюць парогі ў надзеі зняцца ў эпізодзе ці ролі другога плана, атрымаць вопыт працы ў кіно і замацаваць яго. Найўныя ідэалісты мараць паўтарыць кар’еру расіян Хабенскага або Баярскай. Гэта адна з асаблівасцей прафесіі, якая ўкладаецца ў простую прымаўку: “Ваўка ногі кормяць”. Кормяць нядрэнна, у адрозненне ад асноўнага месца працы — тэатра, дазваляючы шчасліўцам увасобіць у жыццё некаторыя матэрыяльныя мары, лёгкадаступныя адным і не даступныя іншым. Паміж жаданнем зняцца ў кіно і фактам удзелу ў здымках ёсць адно важнае прамежкавае звязно — асістэнт рэжысёра. Строга выконваючы загады апошняга, асістэнт падбірае акцёрскі склад і запрашае на кастынг.

Прэтэнзіі ў прапанаваных абставінах

Слова “кастынг” (“адбор”) трывала ўвайшло ў акцёрскі лексікон. Гэта такі працэс, калі, прыблізна вывучышы

тэкст ролі, ты згадваеш ўсю праграму першага курса: праца з уяўнымі прадметамі, памяць на адчуванні і г.д. Адбываецца гэта звычайна ў працоўных кабінетках пад прыцэлам ручнай камеры. Ты вытарэшчаешся ў сцяну, абклееную шпалерамі, і ўяўляеш сабе, напрыклад, далеч марскую, выконваеш любое ўказанне рэжысёра, любую ўводную. Ты спрабуеш зразумець, што хоча ад цябе рэжысёр. А той дасведчаным поглядам вызначае, падыходзіш ты яму ці не.

(Так, на адным кастынгі, невялікая роля, якая складалася з шасці фраз, разраслася ў два разы. Дадатковы тэкст рэ-

жысёр сачыніў на хаду. Мой персанаж на вачах павінен быў стаць прастуджаным, хаця ў сцэнарыі пра гэта не было ні слова. Градуснікам паслужыла шарыкавая ручка, а тэлефонам — аптычная мышка ад ноутбука. Усяго гэтага на здымках не спатрэбілася. Рэжысёр хітра ўсміхнуўся: ён проста правяраў мяне. А вось новы тэкст — застаўся.)

Дык вось. Паміж акцёрам і рэжысёрам на кастынгі ўсталёўваецца нябачная сувязь. Ці не ўсталёўваецца. І па тым, як табе кажуць, а кажуць заўсёды аднолькава ветліва: “Дзякуй, мы вам патэлефануем”, — ты разумееш, прайшоў ці не.

“Кастынг” як бізнес:

■ Меркаванне ў тэму

Я калісьці пісаў у “К” на сучасную тэму. Але ў звязку з артыкулам Алега Чэчанева, мяркую, варта паўтарыць і пашырыць некаторыя думкі. Летась пад час камандзіроўкі ў Нясвіж я пацікавіўся ў мясцовых культуротнікаў, як нясвіжцы паставіліся да таго, што ў адным з фільмаў пра следка Каменскую іхні горад “іграе ролю” расійскай правінцыі. У адказ пачуў: людзі былі задаволены фактам, што Нясвіж паказалі ў тэлесерыяле. А ўжо як паказалі — пытанне другаснае. Абураных не было...

фабрыкі, у дэкарацыі для замежных праектаў. Мне, як казаў гэры вестэрна пра белае сонца, за дзяржаву крыўдна. Няўжо менавіта паказ нашых адметнасцей як чужых дамінуе ў айчынным кінематографі над ўсімі астатнімі відамі дзейнасці? Калі б штогод наш глядач атрымліваў ад айчынных кінематографістаў некалькі кіна- і тэлефільмаў, дзе адлюстроўвалася б нацыянальная гісторыя або праблемы, насамрэч надзённыя для нашага грамадства, дык мільягаченне беларускага фону ў чужым кіно і тэле можна было б ігнараваць. А калі гэтае тло — адзіны знак нашай прысутнасці на экраннай прасторы, то імідж краіны псуецца.

За што крыўдна?

Як бачна з прыведзенага вышэй аповеду акцёра, тое ж адбываецца і на рынку талентаў. Вынікае, што творчая кар’ера беларускага артыста, яго пазнавальнасць за кошт тэлефіраў залежыць ад ласкі замежнага прадзюсара, ад таго, пройдзе ён кастынг ці не.

Так, здымаць у Беларусі зручна. Калі ў Расіі здымачны дзень можа каштаваць 30 — 40 тысяч долараў, і немалая частка гэтых выдаткаў прыйдзецца на пераезды з адной “натуры” на іншую, дык у нас — усё кампактна. Тую ж Маскву, зрэшты, танней здымаць у Мінску.

Я далёкі ад думкі вінаваціць нашых кінематографістаў за тое, што яны працуюць па прынцыпе кіна-

Мне хацелася б памыліцца. Буду рады, калі нязгодныя са мною даведдуць слушнасць сваіх меркаванняў, абгіраючыся на факты. Але мне, прынамсі, крыўдна, калі я бачу на тэлеэкране краевыя нашай сталіцы не ў той “ролі”, якой яны, на маю думку, вартыя.

І яшчэ. Гэтая сітуацыя нагадвае мне ўспамін маці маёй жонкі пра тое, як у час вайны ейная сям’я апынулася ў эвакуацыі, дзе, каб не памерці з голаду, давалася прадаваць фотаздымкі з сямейнага альбома... А цяпер, калі ўнуку цікавяцца ў яе гісторыі сям’і, ёй няма чым “праілюстраваць” аповед...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Юрыдычныя тонкасці: скарачэнне колькасці

Рэспубліканскі семінар “Актуальныя пытанні прымянення заканадаўства ва ўстановах культуры”, што прайшоў 31 кастрычніка ў зале калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, быў прысвечаны, у прыватнасці, пытаннем прававога рэгулявання скарачэння колькасці або штату работнікаў ва ўстановах, падпарадкаваных Міністэрству культуры. Менавіта на названых аспектах сакрэнтавана ўвага ў аглядзе мерапрыемства, падрыхтаваным і прадастаўленым “К” Інстытутам культуры Беларусі.

(Заканчэнне тэмы. Пачатак у № 46.)

Пры спыненні працоўнага дагавора ў сувязі са скарачэннем штата ў працоўнай кніжцы неабходна зрабіць запіс, што работнік звольнены ў сувязі са скарачэннем штату работнікаў згодна з п. 1 арт. 42 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Вядомы эксперт-кансультант у галіне працоўнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь Інэса Чысцякова дадала, што, згодна з заканадаўствам, наймальнік абавязаны прапанаваць работніку не толькі наяўную ў яго пастаянную працу, але і любую тэрміновую. А паколькі невыкананне гэтага патрабавання з’яўляецца падставой для аднаўлення работніка на працы, наймальнік абавязаны прапанаваць таксама і пасады, што заняты работнікамі, якія знаходзяцца ў джэртным адпачынку, нават тады, калі азначаны работнік хутка выходзіць з джэрту. Не дапускаецца звальненне работніка ў перыяд яго часовай непрацаздольнасці і ў перыяд знаходжання ў водпуску. Звальненне можа быць толькі ў першы працоўны дзень пасля выхаду работніка з бальнічнага ці з водпуску. Неабход-

на памятаць, што да апошняга дня, пакуль работнік не будзе звольнены, яго пасада не скарачаецца.

Згодна з Пагадненнем паміж Мінскім абласным выканаўчым камітэтам, Мінскім абласным аб’яднаннем прафсаюзаў і Рэспубліканскім саюзам наймальнікаў ад 22 сакавіка 2006 г., наймальнікі не вызваляюць па скарачэнні колькасці або штату работнікаў: цяжарных жанчын; жанчын, якія маюць дзяцей да 3 гадоў; адзіночкіх маці, якія маюць дзяцей ва ўзросце да 14 гадоў (дзяцей-інвалідаў — да 18 гадоў); работнікаў, у сям’ях якіх адсутнічаюць іншыя працаздольныя члены; работнікаў перадпенсійнага ўзросту, а таксама атрымаўшых на прадапраемстве прафесійнае захворванне або працоўнае калецтва.

Згодна з артыкулам 85 Кодэкса Рэспублікі Беларусь “Аб адзукцыі”, калі ў наймальніка не існуе магчымасці прадаставіць маладому спецыялісту месца працы ў адпаведнасці з атрыманай тым спецыяльнасцю, ажыццяўляецца яго пераразмеркаванне.

Пры гэтым неабходна звярнуць увагу: калі працоўны дагавор з маладым спецыялістам скасаваны ў сувязі са скарачэннем колькасці або штату работнікаў (п. 1 арт. 42 Працоўнага кодэкса Рэспублікі Беларусь), то апошні вызваляецца ад кампенсацыі сродкаў, выдаткаваных дзяржавай на яго падрыхтоўку.

Згодна з заканадаўствам, звальненне маладых спецыялістаў або перавод іх на работу, якая не звязана з атрыманай спецыяльнасцю і прысвоенай кваліфікацыяй, да заканчэння прызначанага ў накіраванні на работу тэрміну абавязковай работы забараняецца, за выключэннем выпадкаў звальнення па ініцыятыве наймальніка па падставах, прадугледжаных у пунктах 1, 2, 4 — 9 арт. 42 Працоўнага кодэкса. Такім чынам,

У кіно важныя тыпаж і фактура. Унутраны перакананні ды адчуванні пад увагу не прымаюцца. Увесь багаж сыграных роляў у тэатры, гучныя персаналі аўтараў і персанажаў маюць сэнс толькі з пункта гледжання актёрскага досведу. Напрыклад, выканаўца чэхаўскага Гаева ў кіно можа прэтэндаваць на ролю следчага. Мой адзін добры сябра апошнім часам іграе ў кіно ролі нямецкіх афіцэраў: ён высокі, хударлявы, на ім выдатна глядзіцца нямецкая форма. Да свайго новага амплуа ён ставіцца з іроніяй: “Калі здымаюць ваенныя фільмы і запрашаюць, значыць, я — запатрабаваны”. Адночы я атрымаў запрашэнне на кастынг і жыва пацікавіўся, якога персанажа мне прапануюць іграць: крымінальніка ці мянта-паліцэйскага. І на 50% патрапіў у кропку.

У сценах сваіх “фабрык мрояў” пакуль мільгаем толькі ў бясконцым шэрагу эпизодаў...

а чаму б і не?

Адночы на здымачнай пляцоўцы злавіў фразу ад раскручанай “зоркі” з суседняй краіны. Той тэлефанаваў па мабільным і прамовіў: “Хачу нарэшце завязаць з гэтым бізнесам ды заняцца нечым іншым”. Слова “бізнес” разанула слых. А потым, вяртаючыся дадому, я падумаў: а чаму б і не? Чаму не бізнес? Асабліва калі актёр валодае рамяством і ў яго ёсць свой агент, які можа выгадна яго “прадаць”...

Нулявы? 3-за чаго?

Маладыя спецыялісты, выходзячы са сцен Акадэміі мастацтваў або іншай творчай ВНУ, атрымліваюць дыплом, дзе напісана: “Артыст тэатра і кіно”. У апошнія гады гэты ж надпіс можна прачытаць нават у “корачках”, якія выдаюць пасля заканчэння сярэдняй школы з тэатральным ухілам ці адпаведнага каледжа. Я не аспрэчваю факт, што педагогі старанна навучаюць студэнтаў ды школьнікаў азам актёрскага майстэрства. Пры гэтым, на мой погляд, забываецца важная рэч: праца ў кіно мае сваю асаблівую спецыфіку. Гэта зусім іншая прастора, у якой камера непрудзятая фіксуе любыя праявы недакладнасці, няпраўды або фальшы.

Асістэнт рэжысёра, які працаваў на карціне “Цяжка быць богам”, згадвае звышпатрабавальнасць Аляксея Германа. Нават даведчаным актёрам той рабіў адну і тую ж заўвагу: не крыві морду. Нельга іграць абставіны сярэдняга круга. Яны іграюць самі за сябе. “Як часта бачыш на студыі: апрапулі масоўку ў афіцэрскія

мундзіры, і ходзяць па калідоры дзьмутыя індыкі — гэта яны свае касцюмы іграюць. Актёр, ва уяўленні Германа, можа іграць толькі абставіны малага круга...”

Сваю першую парадку я атрымаў на здымках аднаго з беларускіх тэлесерыялаў. Рэжысёр, які стажыраваўся ў нас у тэатры і пераключыўся на кіно, задаў мне

пытанне: “Ты калі-небудзь здымаўся?” На той момант досвед быў нулявы. “Тут усё, як у тэатры, толькі — прасцей”. І вось гэтае “прасцей” спрабую засвоіць. Так што, запіс “акцёр... і кіно” ў дыплومه маладога спецыяліста гучыць як пажаданне (ці наказ): жыццё навучыць, інтуіцыя падкажа.

Неяк разгаварыліся ў перапынку паміж здымкамі з нашым беларускім актёрам. Ён паскардзіўся, што не прайшоў кастынг у аднаго рэжысёра. І дадаў: “Шкада. У яго можна было б шмат чаму навучыцца”. Гэта былі словы чалавека, які адпрацаваў тры дзясяткі гадоў у адным з найбуйнейшых сталічных тэатраў...

Адночы на здымачнай пляцоўцы выпадкова злавіў фразу ад раскручанай “зоркі” з суседняй краіны. Той тэлефанаваў камусьці па мабільным і прамовіў: “Ведаеш, я хачу нарэшце завязаць з гэтым бізнесам ды заняцца нечым іншым”. Слова “бізнес” разанула слых — не сказаць нічога. А потым, вяртаючыся дадому, я падумаў: а чаму б і не? Чаму не бізнес? Асабліва калі актёр валодае рамяством і ў яго ёсць свой агент, які можа выгадна яго “прадаць”...

А пакуль... Вучымся далей. Праводзім дзясяткі гадзін у павільёне або на натуре і назіраем. Мільгаем у бясконцым шэрагу эпизодаў на экране. І з цікавасцю разглядаем сваіх знаёмых ды сяброў. І ганарліва выпростваем, калі выпадковы мінак пазнае цябе і задае пытанне: “А ці не вы здымаліся ў серыяле?”

Творчыя людзі — прымхлівыя, і апошні здымачны дзень называюць крайнім: гэта значыць, апошні дзень на праекце не павінен стаць апошнім у творчай біяграфіі. Рэжысёры прытрымліваюцца такой традыцыі: адзіншы чарговы дубль з удзелам актёра, яны называюць ягонае прозвішча і паведамляюць, што ў яго гэты здымачны дзень — крайні. І ўсе, усе, хто знаходзіцца ў гэтую хвіліну на пляцоўцы, агладзіруюць актёра.

Няхай у нас ва ўсіх будзе як мага больш крайніх дзён!

Алег ЧЭЧАНЕЎ, актёр, рэжысёр

■ Анонс

Чаму “Залатое кольца Мінска” пакуль не блішчыць?

Прафесіяналы ў сферы турызму сведчаць: для знаёмства з “дзейнымі” на сёння адметнасцямі Мінска замежнаму госцю дастаткова некалькіх дзён. Чэмпіянат свету па хакеі доўжыцца куды больш... Таму само сабой паўстае пытанне: як пашырыць турасартымент? “Рэсурсы” самой сталіцы — абмежаваны, затое ў яе ваколіцах цікавостак можна адшукаць цэлы россып.

Як мы ўжо паведамлялі, не так даўно навукоўцы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі прапанавалі праект “Турыстычнае кола горада Мінска”. Але ці падхопяць іх распрацоўкі практыкі ў галіне турызму?

Пра гэта чытайце ў адным з наступных нумароў “К”!

або штату работнікаў

згодна з п. 1 арт. 42 Працоўнага кодэкса, звальненне маладых спецыялістаў або перавод іх на работу, якая не звязана з атрыманай спецыяльнасцю і прысвоенай кваліфікацыяй, пры скарачэнні колькасці або штату работнікаў дапускаецца.

На заканчэнне І.Чысцякова параіла ў спрэчных момантах, што ўнікаюць пры скарачэнні колькасці або штату работнікаў, карыстацца пастановай Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 26 чэрвеня 2008 г. № 4 “Аб практыцы разгляду судамі працоўных спрэчак, звязаных з кантрактнай формай найму работнікаў”.

У прыватнасці, неабходна мець на ўвазе, што, у сілу палажэнняў, выкладзеных у п. 2 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 12 красавіка 2000 г. № 180 (са змяненнямі і дапаўненнямі), кантракт з работнікам — цяжарнай жанчынай з яе згоды працягваецца на перыяд цяжарнасці або іншы тэрмін па пагадненні бакоў.

Наймальнік са згоды маці (бацькі замест маці, апекуна), якая прыступіла да работы да або пасля заканчэння водпуску па доглядзе за дзіцем да дасягнення ім узросту трох гадоў, абавязаны прадоўжыць (заклучыць новы) кантракт на тэрмін не менш як да дасягнення дзіцем узросту пяці гадоў.

Калі максімальны тэрмін кантракта з такімі асобамі заканчваецца да дасягнення дзіцем пяцігадовага ўзросту, наймальнік абавязаны заключыць новы кантракт на тэрмін да дасягнення дзіцем пяцігадовага ўзросту, але не менш чым на адзін год.

Работнікі, якія дасягнулі перадпенсійнага ўзросту (жанчыны — 53 гады, мужчыны — 58 гадоў), маюць права на прадаўжэнне кантракта, заключэнне новага кантракта да дасягнення імі агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту (жанчыны — 55 гадоў, мужчыны — 60 гадоў) і атрымання імі права на пенсію

па ўзросце пры ўмове добрасумленнага стаўлення да працы, прытрымлівання працоўнай і выканальніцкай дысцыпліны.

Начальнік юрыдычнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алена Вештарт у сваім выступленні падкрэсліла, што, згодна з заканадаўствам, службовыя камандзіроўкі — гэта накіраванне работніка для выканання ім службовага задання. Вельмі часта службовыя камандзіроўкі ў галіне выпісваюцца работнікам для іх удзелу ў складзе журы на якім-небудзь конкурсе. Аднак гэта парушэнне заканадаўства, паколькі, па-першае, удзел работніка ў якасці члена журы не ўваходзіць у яго непасрэдныя службовыя абавязкі, а па-другое, аплата за работу праз заключэнне з ім грамадзянска-прававога дагавора. Між тым, работнік не можа адначасова атрымліваць грошы па грамадзянска-прававым дагаворы і заробточную плату. Камандзіроўкі работнікаў ці кіраўнікоў арганізацый культуры за мяжу ажыццяўляюцца толькі праз запрашэнні прымаючага боку. Пры гэтым узнагароджанне па дагаворы павінна атрымліваць арганізацыя культуры (юрыдычная асоба), а не сам камандзіраваны работнік (фізічная асоба).

У заключным слове начальнік юрыдычнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алена Вештарт падкрэсліла, што юрыдычным работнікам галіны неабходна абавязкова ў самыя сіцілы тэрмін перагледзець працоўныя кантракты ў сваіх арганізацыях на адпаведнасць іх нормам Дэкрэта Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 ліпеня 1999 г. № 29 і іншых актаў дзеючага заканадаўства.

Падрыхтаваў Раман ХАРЫТОНЧЫК, супрацоўнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння інавацыйнага развіцця сферы культуры Інстытута культуры Беларусі

На маю думку...

Пра карысць кемлівасці

Сяргей ПУКСТ,
музыкант, кампазітар,
радыёведучы

Перш за ўсё хачу сказаць, што гэты артыкул не з’яўляецца заяўкай да бяздзейнасці ці “обломшчыні”. Але, прызнаюся, пэўнае маё раздражненне апошнім часам выклікана людзьмі празмерна дзейнымі, якія выяўляюць агульны прынцып, што адбіваецца, у тым ліку, і на культуры.

Пачынаючы здалёк, хацеў бы звярнуць увагу на тое, што гэты прынцып знаходзіць адлюстраванне і ў характары адукцыі. Сёння нават сістэма тэсціравання ведаў скіравана не на вертыкальнае глыбокае веданне прадмета, а на гарызантальнае арыентаванне ў свеце паверхняў. Значна важней паставіць “птушачку” ў патрэбным “акенцы”, чым ведаць пра душэўныя рухі герояў Васіля Быкава. Рэальнасць крыецца ў паверхнях. Менавіта ў гэтай павярхоўнай зададзенай рэальнасці мы і жывём. Гэта рыхтуе нас да той па азначэнні зададзенай ролі, якая па ідэі адводзіцца пасляховым людзям сёння.

Распяраныя прыклады алігархаў — тых жа Абрамовіча і Беразоўскага (апошні — прафесар матэматыкі, між іншым, але акурат да гэтай акалічнасці ніхто не звяртаўся) — дэкларуюць прыярытэт кемлівасці перад грунтоўнымі ведамі. Акрамя ўсяго іншага, грунтоўныя веды даволі цяжка выявіць. Нам зразумела, чаму такія папулярныя серыялы пра паліцэйскіх у адстаўцы і нібыта ўсемагутных бандзюкоў: там у людзей ёсць інстынкт неадкладнага рэагавання. Яны працуюць у рэальнасці, што дынамічна развіваецца і не мае схільнасці да разваг. Гэтая рэальнасць запускае іх у вузкі тунэль прынятага рашэння, дзе няма месца канструктыўнаму сумневу. Як творца я таксама бягу ў тунэлі ўсеагульнага чакання. Як правіла — у нікуды.

Пазітыўнай якасцю кемлівасць сёння лічыцца і сярод людзей творчых. На жаль, я не магу прывесці дарэчных прыкладаў з беларускай культуры: наш культурны асяродак проста недастаткова структураваны. Таму возьмем прыклады з той жа расійскай культуры. Такія базавыя каштоўнасці, як прыродны талент, нешараговыя здольнасці, нярэдка абясцэнены. Вось, скажам, як можа выстаць задумлівы Аляксандр Сакураў перад энергічным Дзмітрыем Астраханам? Хто такі Мікалай Баскаў з яго ў патэнцыі адметным голасам? Затое абмяркоўваюцца шлюбны-разводны, заляцанні, імкненне да свядомага кітчу (гэта значыць — свядомае жаданне падмануць).

Пазітыўнай якасцю кемлівасць сёння лічыцца і сярод людзей творчых. Такія ж базавыя каштоўнасці, як прыродны талент, нярэдка абясцэнены.

І так можна доўжыць бясконца, раскрыўшы кожны калякультурны таблоід. Але прычына тут, вядома, — чыста чалавечая. Мы сталі жыць лепш, і роля тых гукаў, якія мы чуем, або карцінак, што мы бачым, змянілася. Чалавек натуральным чынам стаў пасляховым спажывцом, адзначаючы свой духоўны рост тымі тэхналагічнымі навінкамі, якія ён набывае. У сілу гэтай падмены роля мастацтва кардынальна змяняецца. Тэхналагічны прагрэс прапапоўвае дакладную ўпісанасць чалавека ў наваколнае асяроддзе. Драматычнае напружанне сапраўднага мастацтва тут відавочна залішняе. Спектр эмоцый натуральным чынам драбнее, замацоўваючыся ў дыяпазоне ад замілавання да іроніі. Па сутнасці, кожная моцная гуманітарная ідэя становіцца непатрэбнай.

Пра Таркоўскага ўжо, у цэлым, забыліся. Фон Рьер, які месцамі яму сумаштабы, па вялікім рахунку, таксама не патрэбны. Штосьці нахштарт Вудзі Алена сёння ідэальна ўпісваецца ў кантэкст. Замест руху думкі спізгаценне па паверхні — пазнакі інтэлекту. Маячок. Знак. Адназначнасць. І тут, натуральным чынам, мы выходзім на пэўную форму блокбастара ў кіно. Спілберг задаў моду “Выратаваннем радавога Райна”, на што Расія адказала “Стомленымі сонцам”, “Легендай № 17” і г.д. Нават “Беларусьфільм” веў баталіі на гэтым полі зручнага для гледчага рэжысёрскага разумення гісторыі, якое павінна быць камфортным.

Сёння патэнцыйны спажывец усё менш “бярэ да галавы” — ён прымнажае вакол сябе нашпігаваныя чужым розумам бліскучыя паверхні. У яго столькі сяброў у “Фэйсбуку”, столькі “карыснай” інфармацыі ў межах аднаго доўга, што прымнажаць такую інфармацыю думаючы само, не мае сэнсу.

Па завяршэнні Маскоўскага біенале Спецыяльны праект Рэспублікі Беларусь “Дэкадзіроўка. Архетып страчанага часу” быў прадстаўлены і ў мінскім Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Пра саму выстаўку мы ўжо падрабязна пісалі (гл. К” №937, 40), цяпер жа прапануем гутаркі з яе ўдзельнікамі, падрыхтаваныя асістэнтам куратара праекта, кандыдатам мастацтвазнаўства Аляксандрам Зіменкам. Гэтым разам інтэрв’ю — са скульптарам Канстанцінам СЕЛІХАНАВЫМ.

“Сціслы канспект” Селіханова

“У той чарзе стаіць літаральна кожны...”

штуршком для мяне стаў вобраз нейкага ідэальнага персанажа, які стаіць на пастаменце або ўп’яўнена крочыць у “светлую будучыню” на кадрах хронікі фізкультпарадаў 1920-х гадоў. Адпаведна, прывязка да эпохі напачатку ўсё ж была, а “злепак” той эпохі, без сумневу, належыць рабіць менавіта з бронзы. Потым я зразумеў, што такі вобраз мае ўніверсальны характар. А затым гэтыя першаэлементы склаліся ў чаргу.

— Але ж сёння з дапамогай 3D-прынтара можна ствараць работы з чаго заўгодна, чым актыўна карыстаюцца сучасныя скульптары...

— Я чалавек з акадэмічнай адукацыяй і працую як умею. Фактар “рукатворнасці” з’яўляецца адным з асноўных у маёй творчасці. Уласна, адтуль усё і вырасла — з жадання працаваць з формай. Як Бродскі верыў у рыфму, так і я веру ў форму.

— Твой удзел у Біенале — гэта, па сутнасці, развіццё папярэдняга праекта “Адзін і многія”, які прэзентаваўся летась у Мемарыяльным музеі Заіра Азгура...

— Нават не развіццё, а “сціслы канспект”. Адзіныя новыя элементы — гэта новая пляцоўка і новыя гледачы, якія, дарэчы, увогуле не ў курсе таго, што адбываецца ў нашым мастацкім жыцці.

— Наколькі важны для цябе дыялог з гледачом? На якія яго вынікі ты разлічываеш?

— Пра важнасць дыялога сведчыць ужо тое, што я паказваю свае работы. Інакш які энс гэта рабіць? Гледач становіцца ўдзельнікам нейкіх падзей, якія я нібыта разгортваю перад ім, і любая яго рэакцыя мяне цікавіць. Тым больш, у маіх работах закранаюцца тыя аспекты жыцця чалавека, якія блізкія літаральна ўсім: асабістае, паўсядзённае...

— У праекце “Адзін і многія” гэты чалавек быў цалкам канкрэтны, персаніфікаваны: мы бачылі твае фатаграфіі, дзіцячыя рэчы... А тут індывід прысутнічае толькі як частка цэлага...

— Гэта праўда. У той чарзе, якую я візуалізаваў, стаіць літаральна кожны чалавек. Кожны ўбудаваны ў нейкую мадэль — соцыуму, сусвету, як хочаце называйце. Але, разам з тым, усе гэтыя людзі не звязаны паміж сабой — яны самотныя, і самадастатковасць абарочваецца стратай індывідуальнасці. Такі складаны парадокс, які вельмі мяне цікавіць.

Што ж да асабістага пласта ўспрыняцця, з якога і сапраўды пачынаўся праект “Адзін і многія”... У маскоўскім “канспекце” ён таксама пазначаны — аб’ектам “Урок”, сталом са шклянкамі малака. Гэта ўвасабленне маіх канкрэтных успамінаў часоў дзяцінства; непасрэдны дотык да канкрэтных рэчаў...

— А як будзе ўспрымаць гэты праект малады гледач, які не заспеў ні гранёных шклянак, ні падносаў, ні чэргаў?

— Сапраўды, прадметнае асяроддзе, што атачае нас, істотна змянілася, а вось сутнасць... Яна, думаю, засталася той самай. І таму чарга падаецца мне нейкай універсальнай формулай існавання чалавецтва. Падазраю, удумлівыя маладзёны паспелі гэта адкрыць яшчэ да наведання выстаўкі.

Натуральна, маецца на ўвазе метафарычная чарга, а не чарга па малако ці ў пасольства. Чарга як форма павязы паміж людзьмі. Нам здаецца, што ўсе мы — “самі па сабе”, але насамрэч знаходзімся ў нейкай шчыльнай звязцы: хай гэта будуць сацыяльныя сеткі, эканамічныя стасункі або нават проста надвор’е на вуліцы...

— Ты быў ці не адзін з запрошаных на Біенале скульптараў, які выкарыстоўваў такі нехарактэрны для сучаснага мастацтва матэрыял, як традыцыйная бронза...

— Яго выбар цалкам вытлумачальны, калі прыгадаць сам шлях з’яўлення “Чаргі”. Своеасаблівым

— Ты ствараеш не толькі камерныя скульптуры, але і манументальныя, прызначаныя для гарадскога асяроддзя. Ці вялікая дыстанцыя паміж гэтымі двума кірункамі тваёй працы?

— Мастацтва, створанае для грамадскай прасторы, мае зусім іншае гучанне, чым тыя творы, што экспануюцца ў выставачных залах. Адпаведна, дыстанцыя не ўнікнуць, але ёсць таксама і агульныя вытокі. Кожны твор мае сваю ідэю. Раней мяне цікавіла выключна форма, яе спазнанне і развіццё, але цяпер вельмі важны таксама і канцэптуальны напрамак руху. І калі ўвасабленне маёй ідэі патрабуе менавіта гарадской прасторы, я гатовы выкарыстоўваць яе ў якасці своеасаблівага матэрыялу для сваёй працы. У рэшце рэшт, паміж музеем і вуліцай няма непераадавольнай мяжы: мастацтва распаўсюджваецца на ўсё, што нас атачае.

— А ці ёсць у Мінску такое месца, дзе табе хацелася б усталяваць сваю скульптуру?

— Насамрэч тут прасочваецца адваротны алгарытм: спачатку я ствараю скульптуру, а ўжо потым шукаю для яе прыдатнае месца. І не заўсёды знаходжу: штосьці залежваецца на паліцы. У мяне ёсць такая работа — “Чырвоны спімак”. Яна ўжо адліта ў бронзе і гадоў шэсць ляжыць на заводзе, чакаючы свайго часу. Мы доўга ездзілі па Мінску ў пошуках месца, куды б яе можна было ўсталяваць, і выявілася, што тыя месцы можна пералічыць па пальцах адной рукі! Здавалася б, тое новае асяроддзе, якое з’яўляецца ў сталіцы, павінна ствараць ідэальнае атачэнне для сучаснай скульптуры, але, тым не менш...

Таму давайце спярша створым гарманічнае архітэктурнае асяроддзе, а потым будзем думаць, ці трэба туды даваць мае скульптуры. Пакуль жа з арганізацыяй прасторы ў нас вялікае пытанне.

— Скульптурнае ўмяшальніцтва ў гарадскі ландшафт часта выклікае зусім не тую рэакцыю, на якую разлічвалі аўтары...

— Няўдалыя прыклады інтэграцыі скульптуры ў гарадскую прастору павінны прывесці нас да вельмі простага высновы: празмерная спешнасць спараджае сумныя вынікі. Трэба ставіцца да вулічнага мастацтва з уплікам катэгорыі часу, усведамляючы, што яно паўстае калі не назавжды, дык, прынамсі, “надоўга”, што яно становіцца часткай краявіду, ад якой потым нікуды не падзецца.

— А ці прыемна бачыць на вуліцах свае работы?

— Мне часта даводзіцца міма іх праязджаць, але, па шчырасці, я не адчуваю абсалютна ніякіх эмоцый. Гляджу на іх, бы на якія літарныя слупы. Гэтыя работы належаць ужо не мне, а — прасторы...

— Не так даўно ты пакінуў свой след і ў Японіі...

— Так, горад Убе, на вуліцы якога два гады таму з’явіўся мой твор, можа стаць для нас добрым прыкладам. Пад час вайны гэты горад моцна пацярпеў, там адчуваўся дэпрэсіўны настрой. Але апрача аднаўлення будынкаў, рабочых месцаў і эканомікі, было вырашана пераўтварыць яго з дапамогай мастацтва. Пачалі са стварэння парку скульптуры сіламі японскіх аўтараў, і паступова гэта перарасло ў буйную міжнародную падзею... За паўстагоддзя горад літаральна перамяніўся.

— Наколькі і разуменне, ты быў адным з нешматлікіх замежных удзельнікаў?

— Так, нас было ўсяго пяцёра — з пяціста ўдзельнікаў.

— Як ты лічыш, беларускія мастакі цікавыя сваёй апрачыненасцю ці, наадварот, уменнем упісацца ў сусветны кантэкс?

— Я пастыдаўны прыхільнік “проста мастацтва”, і ў маіх работах ты не ўбачыш адлюстравання нацыянальных традыцый — як гістарычных, гэтак і сучасных. Іншая справа, што тая зямля, на якой ты працуеш, сама па сабе нейкім таемным чынам на цябе ўплывае. Спецыяльна культываваць гэтую апрачыненасць не бачу патрэбы.

— Што для цябе крытэрыі сучаснасці ў мастацтве?

— Перадусім, гэта здатнасць выклікаць эмацыяны водгук, і не важна, як яно зроблена. Унікальнасць: сумна бачыць ідэйныя паўторы бачанага раней. Што ж да дацціроўкі твора... Яна для мяне не вельмі істотная. Мне блізкія і работы Ёзафа Бойса, і капэла Медзічы Мікеланджэла. Для мяне яна таксама стала сучаснай, бо ўразіла тут і зараз.

— Урэшце, ізноў вяртаючыся да “Чаргі”... Для цябе чалавек — гэта таямніца?

— Так, калі ўлічыць, што чалавек быў створаны паводле вобраза і падабенства Бога. Я мяне больш за ўсё цікавіць менавіта тое, што звязана з гэтым таямнічым метафізічным аспектам нашага быцця...

Аляксандр ЗІМЕНКА,
кандыдат мастацтвазнаўства
Фота Юрыя ІВАНОВА

Мемарыял

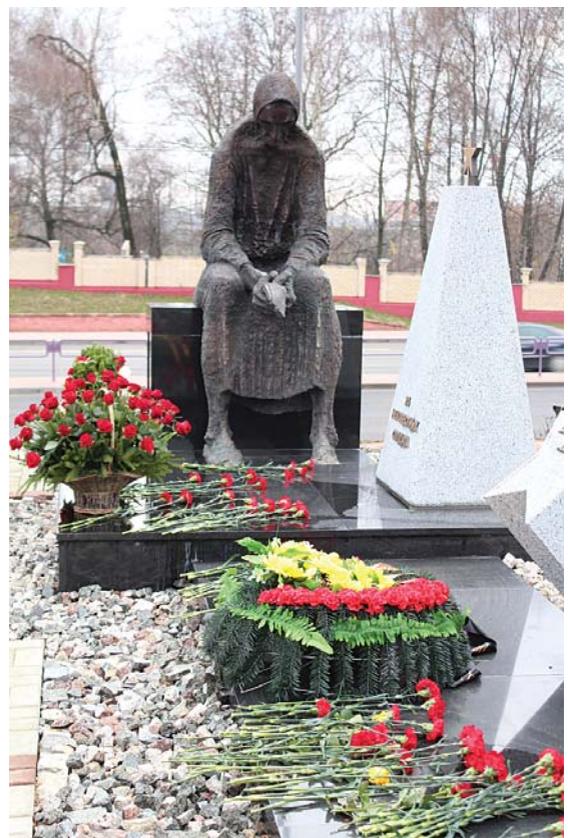
...І адзінаццаць арабін

Мемарыяльны знак на месцы брацкай магілы савецкіх салдат Вялікай Айчыннай, размешчаны на праспекце Дзяржынскага ў Мінску, нягледзячы на сваю амаль 30-гадовую гісторыю, доўгі час заставаўся малавядомым для жыхароў сталіцы.

Памяці брацкай магілы калісьці быў устаноўлены мемарыяльны абеліск з пазнакай 34 салдат, сярод якіх 24 — невядомыя. А ў 2013-м па ініцыятыве Адміністрацыі Маскоўскага раёна Мінска правялі рэканструкцыю гэтага помніка за кошт ахвяраванняў прадпрыемстваў, арганізацый ды жыхароў горада. У выніку была перайначана кампазіцыя — і скульптурная яе частка, і архітэктурная.

І вось з’явіліся гранітныя пліты-помнікі з імёнамі герояў. І — помнік журботнай жанчыне, якая прыйшла на магілу. І — помнік той самай салдацкай пірамідзе — першаму пачуццю народнай памяці. Адзінаццаць гранітных зорак у гонар загінулых устаноўлены на таксама гранітным п’едэстале. А чорная пліта-п’едэстал аб’ядноўвае ўсе элементы мемарыяла-скульптуры: маці, салдацкую пірамідку і зоркі. А яшчэ тут, за зоркамі, пасаджаны адзінаццаць чырвоных арабін...

Падыходзячы да мемарыяла, адчуваеш хваляванне і падзяку ўсім тым, хто зрабіў гэтую высакародную справу. Помнік быў адкрыты 7 лістапада. Аўтар ідэі мемарыяла, кіраўнік аўтарскага калектыву — заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат Ленінскай прэміі і, двойчы, Дзяржаўнай прэміі Леанід Левін. Скульптар — Аляксандр Шапо, архітэктары — лаўрэат Дзяржпрэміі Галіна Левіна і Аляксандр Капылоў.

17 лістапада завяршыўся III Міжнародны конкурс выканаўцаў на струнных смычковых інструментах імя Міхаіла Ельскага, які доўжыўся акурат дзесяць дзён. Скажаць, што тыя дні ўзрушылі ўвесь музычны свет Беларусі, будзе перабольшаннем. Але для струнікаў конкурс стаў доўгачаканай падзеяй, шлях да якой склаў доўгія шэсць гадоў — менавіта столькі прайшло з часу адкрыцця II Конкурсу імя Ельскага.

Новы фармат — гэта модна?

Паміж Першым і Другім прамежак быў меншы — чатыры гады, як і планавалася. Няблага было б узгадаць закладзеныя ў 2003-м традыцыі і, хаця з грашыма заўсёды складана, не адыходзіць ад графіка. Бо як іначай упісацца ў сусветны конкурсны расклад? Многія маладыя музыканты і асабліва іх выкладчыкі жывуць “з прыцэлам” на некалькі гадоў наперад. Дый

Струннікі саборнічалі праз шэсць гадоў

сярод віяланчэлістаў быў іншы “кумір публікі” — Леў Сіўкоў, пры сваім расійскім грамадзянстве больш вядомы ў замежжы, дзе і вучыўся, і канцэртаваў. І хаця ён атрымаў усяго толькі Другую прэмію, гэта той музыкант, пра якога праз некалькі гадоў будзе гаварыць увесь свет.

Ці будуць гэтак жа гаварыць пра беларускіх лаўрэатаў, залежыць не ад іх прафесійнага ўзроўню, а ад таго, як складзецца іхняя канцэртная кар’ера. Бо ўзровень іх быў нават вышэйшы за прэміі, што яны атрымалі. Сярод альтыстаў Мікалай Чарнуха (Другая прэмія) мог бы прэтэндаваць і на Першую, Аляксандра Іванова (Трэцяя) — не менш як на Другую.

Мастацкая вага прэміяў у розных намінацыях аказалася далёка не аднолькавай. У кантрабасістаў саборніцтва ішло практычна паміж Беларуссю і Украінай. Пры

Аркестравыя жарсці

Трэці тур з аркестрам — заўсёды выпрабаванне на прафесіяналізм і трываласць не адно для канкурсантаў, але і для дырыжораў ды саміх калектываў. Сёлетні ж фінал утрымліваў адразу некалькі “конкурсаў у конкурсе”. Бо гучалі па тры-чатыры аднолькавыя творы запар, што дазваляла параўноўваць не толькі салістаў, але і аркестравае выкананне. А дырыжыравалі зусім маладыя музыканты, што ставіла і іх саміх у становішча канкурсантаў: маўляў, хто з “кіроўцаў” лепш справіцца са сваёй няпростай функцыяй. Зрабіла свой выбар і журы. Яго старшыня — дацэнт, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Уладзімір Рылатка выйшаў пасля праслухоўвання на сцэну і ад імя ўсёй “судзейскай калегі” падзякаваў Юрыю Караваеву за

XX стагоддзя: Б.Бартака, П.Хіндэміта і, што асабліва прыемна, беларуска кампазітара Галіны Гарэлавай. Яно і не дзіва: гэты аркестр, можна сказаць, спецыялізуецца на складаных сучасных партытурах, падуладных далёка не кожнаму. Ён трывала супрацоўнічае з беларускімі творцамі і запісвае на радыё літаральна ўсе іхнія прэм’еры, захоўваючы, такім чынам, для сучаснікаў ды нашчадкаў нашу нацыянальную музычную спадчыну. З кантрабасовымі ж канцэртамі К.Дзітэрсдорфа і асабліва Дж.Батэзіні аркестр не столькі справіўся, колькі “расправіўся”. Пэўна, з-за шматлікіх паўтораў музыка “забоўтвалася”, замест класіцысцкі адточаных крокаў-скокаў-прабежак атрымлівалася гэтка “каша-дрыгва”. А фінальная частка Дж.Батэзіні ўвогуле ператваралася літаральна ў “Канцэрт для талерак з аркестрам”.

Але ж правільна кажуць: усё спазнаецца ў параўнанні. Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі ўвогуле імкнуўся лідзіраваць. Не столькі па моцы гукі, колькі па сваёй ролі. Дырыжор Яўген Хахлоў нават ні разу не зірнуў у бок канкурсантаў — тыя самі, як маглі, падладжваліся пад аркестр.

Мастацкая вага прэміяў у розных намінацыях аказалася далёка не аднолькавай...

Дзесяць дзён, якія...

Самымі моцнымі сёлета аказаліся альтысты і віяланчэлісты. Наконт апошніх — гэтым не здзівіш. А тое, што альтысты аказаліся куды лепшымі за скрыпачоў, для многіх стала ледзь не сенсацияй.

для нашай нацыянальнай культуры надта вялікі “перапынак” — не на карысць.

У параўнанні з першымі двума конкурсамі, змяніліся ўмовы. Раней існавалі дзве ўзроставыя групы, якія, праўда, вымяраліся не столькі ўзростам, колькі ўзроўнем навучання (да другога курса ВНУ і пачынаючы з трэцяга). Цяпер падзелу на групы няма, і музыканты ад 16 да 31 года знаходзяцца ў роўных умовах. З аднаго боку — гэта нармальна сусветная практыка найбольш прэстыжных конкурсаў высокага ўзроўню. З іншага — падзел дапамагаў падтрымліваць малодшых, але перспектывных. Бо, пагадзіцеся, нават вельмі адораным навучэнцам гімназіі-каледжа цяжка саборнічаць са спрактыкаванымі канцэртуючымі салістамі. Дый на цяперашнім конкурсе сярод лаўрэатаў знаходзіліся тыя, хто калісьці перамог на ім у сярэдняй узроставай групе. Праўда, выключэнні былі і раней. Той жа Іван Карызна, цяперашні лаўрэат Конкурсу імя П.Чайкоўскага, шэсць гадоў таму выступаў на Конкурсе імя М.Ельскага сярод дарослых — і стаў... усяго толькі першым, бо Гран-пры тады не прадугледжваўся.

Як бы тое ні было, а змена ўмоў творчага саборніцтва сведчыць, што конкурс развіваецца, шукае найбольш аптымальныя варыянты, у тым ліку — тэрмінаў правядзення. Спроба заявіць конкурс на канец навучальнага года скончылася пераносам на колішні позневосенскі расклад, больш зручны не толькі для ўдзельнікаў, але і

для членаў журы, менш занятых у гэты перыяд.

Палепшылася арганізацыя. Пашырылася геаграфія (пабольшала ўдзельнікаў з Заходняй Еўропы, а не толькі з краін СНД). Конкурс “пераехаў” з залаў Акадэміі музыкі на прэстыжныя філарманічныя пляцоўкі. У фінале ўдзельнічалі два аркестры замест аднаго, што паменшыла і без таго вялізную нагрузку на калектывы. Увядзенне Гран-пры дазволіла скаардынаваць намаганні журы, падзеленага на намінацыі: на трэцім туры яго два склады сыхліся разам, што дазваляла параўнаць конкурсны ўзровень па розных спецыяльнасцях.

Свята на альтовай вуліцы

Самымі моцнымі сёлета аказаліся альтысты і віяланчэлісты. Наконт апошніх — гэтым не здзівіш. А тое, што альтысты аказаліся куды лепшымі за скрыпачоў, для многіх стала ледзь не сенсацияй. І справа не ў тым, што скрыпачы, маўляў, прыехалі “не вельмі”, не: гэта альтысты пераўзышлі ўсе магчымыя і немагчымыя якасці свайго інструмента. Усе фіналісты гэтай намінацыі валодалі асаблівай музычнасцю, вельмі прыгожым гучаннем, не кажучы пра сапраўдную віртуознасць. Таму свая логіка была ў тым, што Гран-пры атрымаў менавіта альтыст — 27-гадовы артыст і педагог з Санкт-Пецярбурга Дзяніс Ганчар. Ён скарэй, да ўсяго, яшчэ і надзвычай інтэлектуальным выкананнем, абсалютна дакладным трапленнем у стыль. Праўда,

гэтым нашы — лідзіравалі. Але, мяркуючы па трэцім туры, Першую прэмію (а можна было б і не прысуджаць. Дый наш Аляксей Ствол (Другая прэмія) шмат у чым відавочна пераўзыходзіў украінца Віктара Ашмарына (Першая прэмія). Гэтак сама, як яшчэ адзін трэцякурснік Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Артур Лісянкоў — Дзмітрыя Алейніка з Украіны, хаця абодва падзялілі Трэцюю прэмію. Ну а навучэнцу Гомельскага каледжа мастацтваў Аляксандру Багамазу застаўся дыплом. Акрамя згаданых лаўрэатаў, Трэцюю прэмію атрымаў вельмі добры наш скрыпач Павел Бацян, а ягона малодшая калега Паліна Шупілава — дыплом.

Самыя высокія вынікі аказаліся ў беларускіх віяланчэлістаў. У фінал іх прайшло трое (роўна палова ад усіх): Міхаіл Радунскі (Першая прэмія), Уладзіслаў Трухан (Трэцяя), Антон Фешчанка (дыплом). І ва ўсіх, ужо як адметнасць нашай нацыянальнай выканальніцкай школы, — высокая якасць самога гукі, без аніякага “рыпення”. На інструментах далёка не лепшага гатунку яны ўмеюць дасягаць той прыгажосці, што ў іншых не атрымліваецца і ў куды лепшых умовах. Так што далейшы дзяржаўны клопат наконт набыцця добрага інструментарыя, паступовае назапашванне сучаснай калекцыі струнных можа значна спрыяць нашым поспехам на міжнароднай музычнай арэне, добра заўважным і цяпер.

“такую пшчотную і далікатную падтрымку канкурсантаў”. Па выніках усяго конкурсу да слоў дадаўся і спецыяльны дыплом.

Сімфанічны аркестр Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Беларусі вельмі сур’ёзна рыхтаваўся да гэтай надзвычай адказнай працы. І правёў напярэдадні конкурсу канцэрт у прамым эфіры радыё на канале “Культура”, дзе дадаткова “абкатаў” праграму разам з некаторымі нашымі канкурсантамі. Асабліва ўдалося гэтаму калектыву выкананне альтовых канцэртаў

Той жа Міхаіл Радунскі. Увесь “Віяланчэльны канцэрт” Э.Элгара граў з павернутай назад галавой — сачыў за “акампанентам”. Больш вопытныя канкурсанты спрабавалі хоць неяк “змагацца” з калектывнай махінай — дарэмна. Вельмі моцная польская скрыпачка Марыя Влашчоўска (Першая прэмія) да апошняй ноты “вяла барацьбу” за сваю канцэпцыю, але аркестр працягваў “перапрацоўваць” Канцэрт С.Пракоф’ева пад стылістыку П.Чайкоўскага. Рамантычныя творы, наадварот, страчвалі жывое дыханне, аказваліся аморфна бясформеннымі.

Вядома, гэты знаны, папраўдзе высокапрафесійны калектыв павінен быў рыхтаваць большую колькасць твораў. Але справа не ў гэтым! Найперш — у самім стаўленні да сумеснай ігры. Роля дырыжора ва ўмовах такіх конкурсаў — як роля канцэртмайстра: як мага больш уважліва падтрымліваць саліста, чуйна ісці за ім і весці за сабой аркестр. На гэта здольны, у першую чаргу, мудры музыкант з вялікай практыкай акампавання самым непрадказальным салістам. Дый айчынныя канкурсанты напярэдадні саборніцтва павінны мець дадатковыя рэпетыцыі і выступленні з аркестрам, што будучы на карысць абодвум бакам і, шырэй, іміджу краіны. Бо калі мы праводзім у сябе конкурсы такога высокага рангу, і праводзім іх на такім высокім узроўні — арганізацыі ды прафесіяналізму ўдзельнікаў, — гэта, у выніку, узмацняе не толькі нацыянальную выканальніцкую школу, але і, без перабольшання, прэстыж Беларусі і яе культуры.

Надзя БУНЦЭВІЧ

Нельга недаацаніць унёсак “Лістапада-2013” у жыццё сталіцы і краіны ў цэлым. Сёння як ніколі стужкі-канкурсанты задавалі новыя гарызонты ўспрыняцця кінамастацтва і яго жанраў, і як ніколі беларускае кіно было прадстаўлена ў наймацнейшых праграмах форуму. Цяпер у фокусе — яшчэ адна праграма, якая незаслужана трапляе ў цені іншых: конкурс фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзіка”.

Распачаць дыялог

У адрозненне ад конкурсу кінашкол, паказы якога карысталіся ўвагай публікі выбарачна, “Лістападзіка” на папулярнасць скардзіцца не выпадала. Поўныя залы на ранішнія і дзённыя паказы, атмасфера свята — адміністрацыі кінатэатра “Піянер” сумаваць не даводзілася. Прыемна было заўважыць на сэнсах Галіну Адамовіч з дачкой, Паўла Харланчука з сынам... І нават на іх прыкладах можна сцвярджаць, што рух конкурсу ў бок мерапрыемства для ўсёй сям’і стаўся не проста пажаданым сцэнарыем.

Сёлета ў конкурсе “Лістападзіка” ўдзельнічала дзевяць карцін. І, прызнацца, такой шыкоўнай падборкі фільмаў не даводзілася бачыць тут даўно (ці ўвогуле ніколі).

Што сёння ўяўляе з сябе кіно для дзіцячай і падлеткавай аўдыторыі? Збольшага, наш дарослы глядач прызвычаіўся да савецкай кінакласікі: фільмаў Нячаева, Бычкова, Роу. Малады — да серыі стужак па рамане Джоан Ролінг пра Гары Потара. Але дзе ж тая “залатая сярэдзіна”, што здольная прымірыць першых і другіх? Сучаснае дзіцячае кіно не церпіць хлусні і “сасокання”, пра што і кажа “Лістападзік”. Гэта кіно, якому не чужыя гуманістычны пачатак і адкрытасць да свету дзіцяці — з яго фантазіямі, адчуваннямі, комплексамі ды імкненнем разабрацца ў супярэчлівым часе... Ці часта бачым падобны кінапрадукт? Мяркую, не.

Свет, у якім мы жывём

Лейтматывам праграмы можна назваць тэму наваколля як асяродка, які робіць з нас тое, што мы

ёсць. “Грандыёзнае птушынае спаборніцтва” Крысціяна Дзюкера, “Падарожжа Ігара і журавоў” Яўгена Румана, “Клара і мядзведжыя таямніцы” Тобіаса Інайхена, “Таямніца Ягора” Аляксандры Яфрэмавай... Амаль усе канкурсанты імкнуліся данесці думку пра тое, што станаўленне маладой асобы можа праходзіць не толькі ў інтэрнэт-прасторы, а ў свеце рэальным, поўным прыгод, загадак, барацьбы. Як гэта бачна нават з назваў стужак, у карцінах значная роля адводзіцца стасункам дзяцей з жывёламі, птушкамі, прыродай, і, як падкрэслівае кожны аўтар сваёй гісторыі, менавіта выхад у вялікую прастору свету, за межы “собственнога мірка”, дазваляе маладой асобе знайсці сябе. Сучаснае дзіцячае кіно таксама не абыходзіць увагай і

ба баяцца быць адметным і чулым, прыслухоўвацца да свайго голасу...

А “Не чакай пахвал” Ян Цзіня — пяшчотная гісторыя сяброўства, што здараецца не ў школьных кабінетах ці ў сацыяльных сетках, а ў падарожжы па правінцыі. Хлопчык, які прызвычаіўся спазнаваць свет з дапамогай кнігі, паступова адкрывае яго разам з сябрам у вандрожцы. Гэтыя ўцёкі і сустрэчы з людзьмі дапамагаюць яму ўсвядоміць, што кніжныя веды — далёка не канчатковая ісціна, якая дазваляе разумець жыццё і чалавека, і што некаторыя “неабавязковыя” імгненні застануцца ў памяці на ўсё жыццё...

Не адмовіў “Лістападзік” глядачу і ў чароўнай казцы. Але і славацка-чэшская карціна “Каваль з Падлесся” Паўла Гобля, у якой нароўні з

“другога гатунку”, а робіцца з усім размахам і страцю, уласцівымі “даросламу кіно”. Да прыкладу, тая ж “Клара і мядзведжыя таямніцы” — гэта ўзор надзвычай прыгожай і высокабюджэтай кінакарціны. Яна зроблена з піетэтам: здымкі альпійскіх гор з верталёта, маляўнічыя відарысы, сапраўдныя мядзведзі... Усё гэта робіць кіно творам мастацтва, што спалучае ў сабе маляўнічасць фільмаў тэлеканала “Дыскаверы” і камернасьць ды псіхалагізм меладраматычных гісторый.

Рэжысёр фільма “Не чакай пахвал” Ян Цзінь, каб перадаць дух прыгод і пэўную “фантазінасць” дзіцячага мыслення, разнастайную стужку анімацыйнымі ўстаўкамі. Здаецца, яны зусім не абавязковыя, выкананыя ў прастай тэхніцы, але іх

дадому.) А сцэна “страшнага” танца гарбузоў выклікала ў дзятвы не толькі смех, а нават шчырае замілаванне. Словам, Алена Турава пастаралася...

Аднак не толькі ўдалым выкарыстаннем той жа анімацыі ды спецэфектаў запамнілася новая работа рэжысёра, — паводле тэматыкі, пазылу стужка цалкам перагуклася з іншымі фільмамі. У нашым забаўляльным “хорары” знайшлося месца і для такіх пытанняў, як хто мы ёсць? Якія каштоўнасці ў нас на першым плане? Як ставімся да ўласнага мінулага (дзеянне карціны адбываецца ў “вілейскім” палацы Святаполк-Чацвярцінскіх)? І, уласна, чаго чакаем ад будучыні? Часам прастора карціны надзвычай перанасычана дзеяннем, але “Кіндарвілейскі прывід” годна прадставіў беларускае дзіцячае кіно на фестывалі. Фільм атрымаўся вясёлым, музычным, трохі страшным, трохі сумбурным, але галоўнае — адпаведным сучасным тэндэнцыям у дзіцячым кінематографі, калі свет выдуман і рэальны знаходзіцца ў балансе. А калі ўлічыць, што бюджэт айчынай кінастужкі не параўнальны з бюджэтам швейцарскай карціны, перад Туравай можам зняць капялюш...

...І пару хвілін на пытанні

Цікава, што сёння кіно, якое мы яшчэ “па інерцыі” называем дзіцячым, па форме ды змесце сягае далей. На яго рэагую юны глядач. Пасля сеансаў дзеці задавалі пытанні рэжысёрам, якія прыехалі, каб прадставіць свае работы. І, на жаль, у большасці выпадкаў часу на зносіны з аўтарамі відавочна не ставала.

— У карціне я хацеў падкрэсліць, што свет дзіцячых фантазій вельмі важны, і нельга ставіцца да яго зняважліва, — паведаміў галоўную думку фільма “Клара і мядзведжыя таямніцы” рэжысёр Тобіяс Інайхен. — І часам менавіта гэты свет здольны выратаваць нас ад зла і меркантильнасці, — казаў ён, калі дзеці пакідалі залу, бо надыходзіў час для іншай карціны.

Спадзяёмся, што важная думка была пачута і знайшла водгук у юнага і дарослага глядача “Лістападзіка-2013”. Як і тое кіно, якое ён убачыў, — гуманістычнае, прыгожае, вясёлае, пяшчотнае, разумнае, праўдзівае, кранальнае... Быццам бы дзіцячае. У рэшце рэшт, ці паспелі мы гэта ўсвядоміць?..

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Быццам бы дзіцячае

Раскадроўка

“Лістападзік”:
у цені
іншых
праграм
ММКФ?
Але...

Кадр з фільма
“Клара
і мядзведжыя
таямніцы”.

стасункі з мінулым. Таму як разуменне гісторыі, падзей, што адбываліся раней ці адбываюцца тут і зараз, дапамагае маладым адчуваць дзень сучасны, разумець яго асаблівасці.

Напрыклад, у карціне “Клара і мядзведжыя таямніцы” Тобіаса Інайхена герайна мусіць разгадаць загадку дома ў швейцарскіх Альпах, дзе яна жыве. Дом на першы погляд падаецца ідылістычным: ён месціцца высока ў гарах, у атачэнні зялёных лясоў і лугоў, па якіх бегае маленькае мядзведзяня... Але ў гэтага месца ёсць сваё мінулае, якое трэба разгадаць, зразумець, пераадолець, каб быць шчаслівым у цяперашнім. І каб зрабіць гэта, не трэ-

акцэрамі дзейнічаюць абаяльныя лялечныя персанажы, вучыць таму, што здабываць шчасце трэба прыслухоўваючыся да голасу ўласнага сэрца, а не да жаданняў іншых.

А “Падарожжа Ігара і журавоў” Яўгена Румана — фільм не толькі пра выратаванне гадаванца, але і аб праблеме самаідэнтыфікацыі галоўнага героя — адзінаццацігадовага хлопчыка Ігара, вымушанага пераехаць у іншую краіну.

Разнастайнасць медыя

Пра кінамову аўтараў. Мяркуючы па праграме, актуальны дзіцячы кінематограф не лічыцца прадуктам

прысутнасць робіць карціну ўзнёлай і лёгкай.

Цалкам “у трэндзе” задзейнічаны візуальныя тэхнікі сталася і работа беларускі Алены Туравай “Кіндарвілейскі прывід” — фільм-адкрыццё конкурсу. Твор аўтара, які мае значны досвед у анімацыі, вылучаўся не толькі запамінальным абліччам шкодлага, але нязлога прывіда, (яго бліскача ўвасобіў Вячаслаў Паўлюць), але і іншымі сімпатычнымі істотамі, што паспяхова складалі канкурэнцую галоўным героям. Да прыкладу, анімацыйная котка прывіду была выканана настолькі выразна, што яе грымасы палюбілі многім. (Мой сусед справа нават захацеў такую сабе

Дызайнерскі ход

Ватман — папера спецыяльнага гатунку, кульман — прыставак для працы праекціроўшчыка, рэйсфедар — інструмент чарчэжніка. А ўсё разам — выстаўка ў Беларускім саюзе дызайнераў. Сёння згаданыя ды іншыя рэчы з гэтага шэрагу камп’ютар ператварыў у архаіку.

Старшыня БСД Дзмітрый Сурскі сказаў, што стварыць гэтую выстаўку ён вырашыў пасля таго, як сутыкнуўся з дзіўнай для яго акалічнасцю: нават не ўсе студэнты-дызайнеры ведаюць, што такое цыркуль. Так узнікла ідэя паказаць моладзі інструменты, якімі працавалі праекціроўшчыкі да камп’ютарнай эпохі. Больш сталым людзям на выстаўцы будзе што ўспомніць.

Усе гэтыя прылады ды інструменты, што вымяралі, чарцілі, выразалі, фатаграфавалі, нясуць адбітак часу і цеплыню рук майстроў, якім яны належалі ці належалі. Прадстаўлены на выстаўцы і праекты, выкананыя ў старых тэхніках: адмыўка, грызайль, аэраграфія. Тут бачна, якім мог бы стаць Мінск, каб спрощаныя да максімуму формы, што пасунулі з рэчаіснасці ў гісторыю сталінскага ампіру, сцвердзіліся ў нашым мастацтве гадоў на дзесяць пазней. Асабіста я адчуваў хваляванне, калі мне дазволілі патрымаць у руках прадстаўленыя ў экспазіцыі гатавальні і асобныя інструменты мэтраў архітэктуры, якія праектавалі цяперашні праспект Незалежнасці.

“Кульман, ватман, рэйсфедар”

Экспанаты
выстаўкі
ў Беларускім
саюзе
дызайнераў.

На думку спадара Сурскага, новы інструментарый значна пашырыў тэхнічныя магчымасці дызайнера, надаў яму ў працы над праектамі такую ступень свабоды, пра якую ў ягоныя студэнцкія гады можна было толькі марыць. Але разам са знікненнем гэтых рэйсфедараў, рапітографіаў, аэраграфіаў пад пагрозай апынулася тое, што прынята называць аўтарскім почыркам. Асабліва ў галіне візуальных камунікацый.

Дарэчы, яшчэ на пачатку XX стагоддзя інжынеры атрымлівалі мастацкую падрыхтоўку больш грунтоўную, чым сённяшнія дызайнеры. Дык тэхнічныя распрацоўкі той пары і сёння ўраджаюць гарманічнай функцыянальнасцю, якой часам бракуе сучасным рэчам.

Наведваюшы выстаўку, хочацца забыцца на камп’ютарную праграму 3D MAX і з дапамогай добрых старых інструментаў намаляваць штосьці прыгожае...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Фестываль

На міжнародным конкурсе “The Global Battle of the Bands” (GBOB), які пройдзе ў студзені ў горадзе Чыангмай (Тайланд), нашу краіну будзе прадстаўляць мінскі англамоўны гурт “Inomarki”. Сам фестываль, заточаны пад музыку па большай частцы альтэрнатыўную (ніякай эстрады, што вы!), вядзе адлік з 1979 года і вандруе з дзяржавы ў дзяржаву, незалежна ад таго, прадстаўнік якой краіны пераможы належыць у фокусе. Пераможцы належыць у якасці ўзнагароды тытул “Лепшая сусветная новая група”, залатая статуэтка ды 100 000 долараў на запіс песень у прэстыжнай студыі, планетарны тур і дробныя выдаткі.

Айчыныя артысты паспрабуюць сваё шчасце на фэсце ў трэці раз. Першапраходцам у 2007-м быў сталічны “Svet Boogie Band”, які выконваў аўтарскі блюзавы мэйнстрым і набыў павагу з боку арганізатараў, але пры гэтым... не трапіў у фармат мерапрыемства (так-так, аказваецца, такое паняцце існуе і на “іхнім Захадзе”), што праводзілася тады ў Лондане. Наступнымі годам у той жа сталіцы Злучанага Каралеўства Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі адважыўся пастаяць за Сінявокую мінскі дуэт з акардэаніста і барабаншчыка “Gurzif”. Тандэм нават прайшоў у другі тур “спяборніцтва”, але выйгрышных грошай, на жаль, так і не ўварваў. Затым

На сцэне Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра адбылася чарговая прэм'ера — камедыя "За двума зайцамі" па матывах п'есы ўкраінскага класіка Міхайлы Старыцкага. Спектакль прадстаўляе запрошаны пастаноўшчык — рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Міхаіл Краснабаеў.

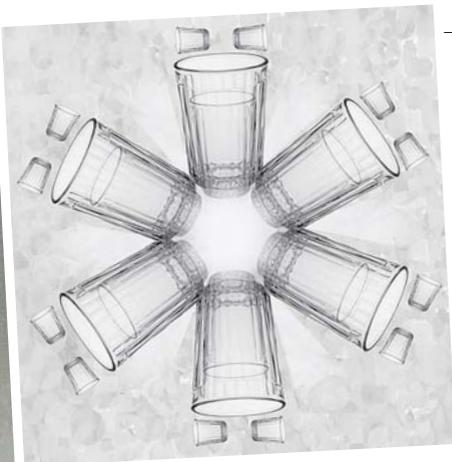
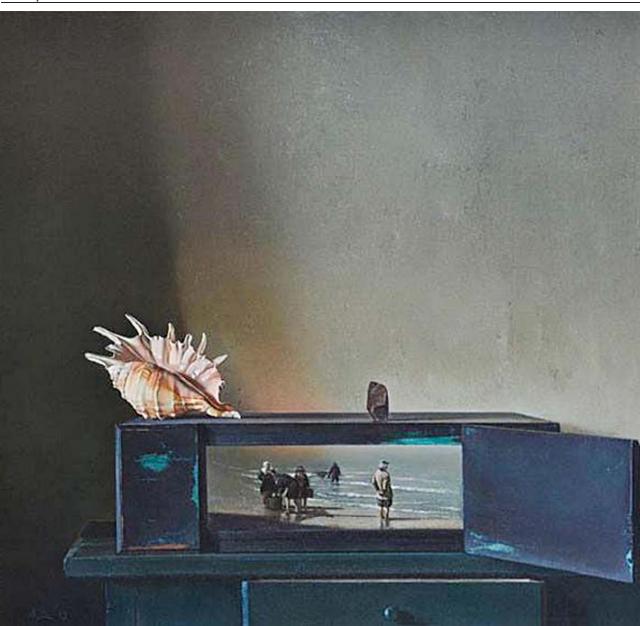

Міхаіл Дзмітрыевіч амаль трыццаць гадоў працуе ў Коласаўскім. Пачынаў артыстам, прайшоў рэжысёрскую стажыроўку ў Маскве і з 2004 года займае пасаду рэжысёра-пастаноўшчыка. Усе спектаклі ён ставіць выключна на беларускай мове — згадайма "Крыж Ефрасіні", "Леаніды не вернуцца на зямлю", "Хрыстос прыямліўся ў Гародні", "Ладдзя распачы"...

Яшчэ перад спектаклем, цікавы і прыемны суразмоўца, Міхаіл Краснабаеў падзяліўся уражаннем ад горада, ад гродзенскай трупы, распавёў пра спектакль "За двума зайцамі", а таксама пра тое, чым прываблівае яго асоба Уладзіміра Караткевіча.

"У Гродне я не ўпершыню. Нарэдзіўся ў Шчучынскім раёне. Гродна — вельмі прыгожы горад, адзін з найпрыгажэйшых у Беларусі! Утульны, цудоўны, такі... беларускі! Тут я ўбачыў свой першы ў жыцці спектакль, — распавядае рэжысёр, —

Праект

Для арт-праекта "H20", прымеркаванага да Года воднага супрацоўніцтва, у сталічнай галерэі "Універсітэт культуры" завяршаецца прыём работ. Вось дзве з іх: "Газіроўка" Дзяніса Барсукова, а таксама твор без назвы Аляксандра Даманава.

Тэатральная плошча

сіка. Насамрэч, ён закранае актуальныя і ў наш час жыццёвыя сітуацыі.

"Ёсць "п'есы-аднадзёнкі", але калі закранаюцца нейкія глыбінныя пачуцці — п'есы становяцца класікай! Дзве тысячы гадоў таму на сцэне ставілі розныя п'есы, а ў нас і зараз іх паказваюць. Эўрыпіда, Сафокла — калі ласка! Таму што чалавечыя пачуцці засталіся тыя ж самыя..."

Арыгінальная мова п'есы "За двума зайцамі" — украінская, на рускую яе пераклаў Аляксандр Астроўскі прыкладна сто гадоў таму, а вось на беларускую — віцебскі паэт Міхась Міронавіч. Адметна і тое, што ў п'есе прысутнічае "трасянка".

"Беларусы ведаюць сваю мову! Не ўсе гавораць, а ўжо разумеюць дык дакладна. "Трасянка" ж — гэта наша хвароба. Адукаваны чалавек

"У яго герой — заўсёды вельмі інтэлігентны, і мова — інтэлігентная. Уладзімір Сямёнавіч узнімае нейкія гістарычныя рэчы, глыбінныя. Тым больш, ён так любіў Беларусь... І гэта ў ягоных творах ёсць! Я паставіў чатыры спектаклі па яго творах, прычым па двух раманах рабіў інсцэніроўкі. Апошняя прэм'ера была ў верасні: гэта "Хрыстос прыямліўся ў Гародні" — вельмі складаны твор, вялізны. Зрабілі сцэнічную адаптацыю, бо немагчыма паставіць раман за дзве гадзіны, тым больш, у ім шмат цудоўнага аўтарскага тэксту, які, на жаль, выкарыстаць немагчыма. Мы паспрабавалі дацягнуцца да думак Караткевіча, да яго пачуццяў..."

Хутка Міхаіл Краснабаеў вернецца ў свой тэатр, а вось рэпертуар Гродзенскага абласнога драматыч-

"За двума зайцамі" над Нёманам

Рэжысёр — пра Гродна, Караткевіча і тэатр

гэта было яшчэ ў старым будынку тэатра (сённяшні Абласны тэатр лялек). Тады з гастролімі прыязджаў Брэсцкі абласны тэатр, і мы глядзелі яго знакамты спектакль "Брэсцкая крэпасць". Менавіта тады я і захапіўся сцэнай..."

Міхаіл Дзмітрыевіч доўга расказваў, што атрымалася і што патрэбна дапрацаваць у спектаклі. А твор Старыцкага — гэта ж кла-

павінен ведаць і рускую, і беларускую мовы ў нашай дзяржаве", — мяркуе Краснабаеў.

У гэтага рэжысёра ёсць дзвіз з твора "Ладдзя распачы": словы героя Гервасія Выліваха, які кажа, што чалавек носіць сваё неба з сабой. Сам Міхаіл Краснабаеў паставіў ужо чатыры спектаклі па матывах твораў Уладзіміра Караткевіча. Чым жа прываблівае яго асоба пісьменніка?

нага тэатра папоўніўся беларускамоўным спектаклем. Рэжысёрская задума Міхаіла Краснабаева, яркія і запамінальныя вобразы галоўных герояў у выкананні Святланы Завадскай і Васіля Мініча, атмасфернасць, іронія, "народнасць" вобразаў — усё запамінаецца.

Кацярына РУДЗІК
Гродна

Фота прадстаўлена тэатрам

Прэзентацыя

Сталічная Гародская мастацкая галерэя твораў Леаніда Шчамялёва прэзентуе ў рамках прыватнай калекцыі "Непатрэбная роднасць". Здымкі векавой даўніны паўстануць у годным афармленні пасля апрацоўкі фотамастакамі Уладзімірам Суцягіным і Элай Шкундзіч.

GBOB з гарохам? Пакуль — з рызыкай...

праваўладальнікі брэнда на тэрыторыі Беларусі ўзялі тайм-аўт, каб у 2013-м ужо іншыя арганізатары адборачных тураў увязаліся ў "бойку". Улетку апошнія і адбыліся, а ў мінулым месяцы ў фінале, што прайшоў у Мінску, вызначыўся той, хто паедзе ў Тайланд, — уласна, "Inomarki", якія граюць даволі цяжкі поп-рок ды асучаснення стылізацыі пад "залатое стагоддзе" рок-н-ролу: канец 60-х — пачатак-сярэдзіну 70-х.

Наконт "іншамарак" адразу ж пасля аб'явы групы пераможцай разгарэліся хай і не на жарт, але жарсці. Непрыхільнікі калектыву і асабліва падкаваныя журналісты абураліся, што ад Беларусі на конкурсе выступіць каманда, якая спецыялізуецца на кавер-версіях вядомых песень. Маўляў, у ансамблі, што спрактыкаваўся на выкананні чужога, выкарыстоўвае ў ігры прыёмы ды знаходкі іншых, нічога свайго быць не можа апрыйрэ. Але крытыкі забыліся на тое, што, пачынаючы сапраўды як кавер-бэнд, гурт затым стаў уключаць у праграмы і ўласныя творы, а на GBOB якраз павінны гунаць кампазіцыі выключна, што называецца, родныя, якія належыць самім музыкантам або напіса-

Кансістэнцыя рок-музыкі па-за Мінскам

ны для іх. Ды і на адборачных батлах "Inomarki" (які і іншыя прэтэндэнты) гралі сваё. Смешнае ж ва ўсім гэтым воль у чым: адышоўшы ад эйфарыі, удзельнікі каманды ўпалі ў лёгкую паніку, "тэрарызуючы" некаторых членаў мінскага журы пытаннем, наколькі яны могуць быць добрыя як... кавер-бэнд на не... кавер-фестывалі!..

Асноўную канкурэнцыю "іншамаркам" у фінале склалі сталічныя гурты "Bloodlust" (дэт-метал), "Fake lab" (панк), шыкоўная, стадыённая "North Aurora" з Гомеля і не менш

шыкоўны магільёўскі састаў "Nizkiz". Скажу па сакрэце, маючы непасрэднае дачыненне да журы, менавіта гэтую каманду яно і адправіла б у Чыянгмай, калі яна выконвала б свае хіты на англійскай мове. А з рускай, на якой спявае ансамбль, канкуруваць з сапернікамі на фэсце будзе немагчыма: такія рэаліі. Урэшце, на несталічных камандах мне і хацелася б спыніцца крыху падрабязней.

З боку іх калег-мінчан, нават толькі пачынаючых працоўны шлях у клубах сярэдняй рукі, у адносінах да каманд, якія ўтварыліся за кальцавой, па-ранейшаму назіраецца паблажлівасць, што старанна прыхоўваецца. Маўляў, сапраўдны музон граецца толькі ў Мінску, а ўсё, што нарадзілася не ў ім, — перыферыя перыферыя. Выключэнні здараюцца, але іх можна пералічыць па пальцах. Так "браты па зброі", быццам з задавальненнем пры сусрэчы ляскаюць адно аднаго па спінах, але ў мінчан удар — аб'якавы і больш далікатны, клопат яны праяўляюць — не "прыбіць" бы рокараў раённых ды астатніх абласных канчаткова. І як бы ні ўспыхвала камай гомельская "ТТ-34", як бы ні

працягвала рваць струны брэсцкая, перадпенсійная ўж, "Дай дарогу!", сапраўднае рок-мастацтва расце менавіта ў горадзе будучага Чэмпіянату свету па хакеі, думаюць гараджане "ў тэме".

Дык вось. Усяго ў адборачных тураў узялі ўдзел 30 гуртоў. Акрамя ўжо названых мной фіналістаў-мінчан, іншыя рэгіёны краіны прадстаўлялі "Lifebit" (Гродна), "PS" (Лагойск), "Сны ОпоСума" (Віцебск), "Freelite" (Наваполацк), "Evil Fish" (Бабруйск) і "Tweed" (Ліда). Дзве апошнія брыгады гналі брутальшчыну і працягала смаку па сабе не пакінулі. (Наогул, усе калектывы, якія гралі ў адборы цяжка і яшчэ цяжэй, не беручы ў разлік жahlіва архаічных, але такіх шчырых ды мілых у сваёй любові да абранага кірунку "Bloodlust", асаблівага ўражання не зрабілі.) Як і "PS" з "Freelite", якія выконвалі рознай кансістэнцыі рок. А "Lifebit" прадставіў разумны мікс з электроншчыны ды гітарнага року, і, мушу вас запэўніць, у Мінску нешта падобна якаснае граюць каманды тры. "Сны ОпоСума" ўразілі мінімалістычна тэатралізаванымі соррэалістычнымі песеннымі нумарамі. І выступаючы ў Мінску

рэгулярна, яны цалкам маглі б адціснуць пяткі мясцовым фрык-суплкам.

Ну і яшчэ абзац пра "Nizkiz" ды "North Aurora". Першыя развевалі міф пра тое, што ў Магілёве ўсе пагалоўна загразілі ў "рускім року". Калі перакласці рускія тэксты групы на англійскую мову і праспяваць іх у легкатраўным выглядзе, дык на разгарэў якой-небудзь заезджай у Беларусь імпартаўнай лакальнай рок-зорцы ансамбль спатрэбіўся б дакладна. "North Aurora" і ўвогуле ў дадзены момант ужо гатова да выступлення на еўрапейскім арэфестывалі больш-менш прымальнага ўзроўню: разварушваюць публіку музыканты на "раз-два-тры"!

Увогуле, чуткі аб гегемоніі Мінска ў галіне альтэрнатыўнай музыкі перабольшаны. Праедзьцеся па краіне і пераканайцеся ў гэтым самі. Ці запрасіце на гастролі ў сталіцу хача б каго-небудзь з тых артыстаў, пра якіх напісана вышэй. І такія арганізатары канцэртаў знаходзяцца. Хочацца, каб іх было больш — саміх выступленняў і тых, хто забяспечваў бы правядзенне мерапрыемстваў. Рызыкаваў, па вялікім рахунку...

Алег КЛІМАЎ

Зрээ абласнога цэнтра: эканоміка

Як вектары фінансы падмацоўваюць

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 1, 3.)

— **Аляксандр Іванавіч, якім чынам вектары працы ў культурнай сферы падмацоўваюцца фінансамі?**

— На 2013 год на ўмацаванне матэрыяльнай базы ў сферы культуры з усіх крыніц фінансавання было выдзелена больш за 70 мільярдаў рублёў. За 9 месяцаў на набыццё абсталявання ды іншых асноўных сродкаў мы выдаткавалі 7,6 мільярда. Гэта лічбавае абсталяванне для кінатэатраў, гукавая і асветляльная апаратура, камп'ютарная тэхніка, сцэнічныя касцюмы і музычныя інструменты для ўстаноў культуры, выставачнае абсталяванне і экспанаты для музеяў.

— **А, скажам, тэатр сам вызначае, што яму трэба?**

— Вядома. Яго адміністрацыя складае каштарыс, дзе падрабязна распісана ўсё, што тэатру неабходна: на ўтрыманне шта-таў, касцюмы, рэквізіт... Выканкам абмяркоўвае і зацвярджае дакумент. Закупкі робіць сам тэатр.

— **Што з рэстаўрацыйна-рамонтны-мі работамі?**

— Прыярытэтнымі для нас з'яўляюцца аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны. У Віцебску ідзе рэстаўрацыя дома па вуліцы Праўды, 5а, у якім будзе змешчаны Мемарыяльны музей Віцебскага народнага мастацкага вучылішча. Працягваецца рамонт будынка Літаратурнага музея.

Калі казаць пра вобласць у цэлым, дык з прыцягненнем сродкаў Еўрасаюза ўжо адрамантавана Мастацкая школа Драздовіча ў Глыбокім. Ідуць рамонтныя работы ў Лепельскім, Верхнядзвінскім, Расонскім музеях, у аршанскім ДOME культуры льнокамбіната, у Віцебскім і Наваполацкім музычных каледжах, у Віцебскім каледжы культуры і мастацтваў, у дзіцячых школах мастацтваў Полацка і Талачына. Дарэчы, у гэтых гарадах праводзяцца капітальныя

рамонтны кінатэатраў з мадэрнізацыяй апаратуры.

— **Наколькі прыбытковым аказаўся “Славянскі базар у Віцебску-2013”?**

— Выдаткі на фінансаванне фестывалю склалі каля 38,5 мільярда рублёў, прыбытковая яго частка склала 30,3 мільярда, што амаль на 7,5 мільярда больш, чым летась. Агульная вырчка ад рэалізацыі білетаў — 22,6 мільярда рублёў (у параўнанні з 2012-м павялічылася прыблізна на 28 працэнтаў).

— **Спонсары, прыватны бізнес укладваюць на бявыплатнай аснове ўласныя сродкі ў віцебскую культуру?**

— Літаральна два тыдні таму адзін з нашых мецэнатаў выдзеліў 50 мільянаў рублёў на рэстаўрацыю аднаго з віцебскіх помнікаў.

— **Як лічыце, ці павінны ўстановы культуры быць цалкам самаакупныя?**

— Яны выконваюць асветніцкую, адукцыйную функцыю, таму пытанне самаакупнасці не з'яўляецца галоўным. У пагоні за грашыма можна страціць аснову — чалавека, для выхавання якога мы закліканы ажыццяўляць сваю дзейнасць. Так, у Віцебскай вобласці ёсць некалькі ўстаноў, што называецца, прадстаўнічых, вядомых за межамі Беларусі, якія шмат і ахвотна наведваюць замежныя турысты. А як выйсці на самаакупнасць музеяў ў глыбінцы, што захоўвае і пашырае гісторыю свайго краю? Але ўмець зарабляць павінны любыя ўстановы культуры, да гэтага мы іх заклікаем. У якасці станоўчых прыкладаў магу згадаць Дом-музей Марка Шагала, Арт-цэнтр Марка Шагала, Музей-сядзібу Ільі Рэпіна ў Здраўнёве...

Эканамічны складнік культурнай сферы абласнога цэнтра на канкрэтных прыкладах наш карэспандэнт даследуе ў працягу матэрыялу.

Шагал пазайздросціў бы Ротку?

Выбіраючы маршрут, спыніўся на названых Аляксандрам Кліцуновым брэндавых віцебскіх установах. Хачу даведацца ў дырэктара Арт-цэнтра Марка Шагала Людмілы Хмяльніцкай, як жа ўстанова прыцягвае пазабюджэтных сродкі. На шляху да яе я спрабаваў выпытваць дадатковую інфармацыю на тэму, як хутка Віцебску варта чакаць жывапісны арыгінал Марка Шагала: прынамсі, нядаўна над такім сюрпрызам нашай краіне ад краіны сваёй паабяцаў падумаць Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Дзяржавы Ізраіль у Рэспубліцы Беларусь Іосіф Шагал. Людзі, якія ведаюць сітуацыю, загадкава ўсміхаліся, і толькі адзін спецыяліст распавёў — не, не пра дакладную дату, а пра тое, што неабходна забяспечыць для таго, каб у памяшканні можна было экспанавана палатно Шагала: кліматычныя ўмовы круглыя суткі, пастаянная ахова...

— Мы — музей муніцыпальны, — кажа ўжо Людміла Хмяльніцкая, — і ўсё, што датычыцца заробковай платы, грошай, якія ідуць на аплату часткі камунальных паслуг, выдзяляюць нам з казны горада. Іншая справа, што, як і любому іншаму дзяржаўнаму музею рэспублікі, для свайго развіцця нам даводзіцца шукаць пазабюджэтных сродкі. Яны ідуць на ўмацаванне базы ўстановы, правядзенне пленэраў, выста-

У Віцебску — пра фінансы, спонсараў, пазабюджэт

вак, Шагаліўскіх чытанняў, і атрымліваем іх за кошт экскурсіі, продажу білетаў, выпуску друкаваных выданняў... З пазабюджэту музей аплачвае і неабходныя яму для працы 4,5 стаўкі (у штаце ёсць яшчэ 16 чалавек, якія атрымліваюць зарплату з бюджэту). Таму тут з хваляваннем чакаюць дакументы па аптымізацыі.

Каб музей пачуваць сябе больш-менш камфортна, — Людміла Уладзіміраўна пераходзіць да наступных праблем, — патрэбны змяненні ў заканадаўстве, якія датычацца нашай галіны. Напрыклад, цэны на білеты ўстанавіваюцца цэнтралізавана. Мы ж як творцы інтэлектуальнага прадукту ведаем, колькі можам за яго запітаць у пакупніка без удару па кішэні апошняга. На працягу года нам дазволена павялічваць кошт білетаў, але гаворка ідзе пра нязначную лічбу. Ёсць у нас і спешраўнак, дзе акумуляюцца заробленыя грошы, якія мы выкарыстоўваем на развіццё і падтрыманне музея: на камп'ютары, на вядзенне сайта, на звычайную паперу. Але з нядаўняга часу 30 працэнтаў гэтых сродкаў мы вымушаны плаціць за камунальныя паслугі...

І яшчэ марыць Людміла Хмяльніцкая пра тое, каб на справу яе жыцця звярнулі ўвагу

спонсары. Такія, як у пабраціме Віцебска — Даўгаўпілсе, дзе ўвесну адкрыўся Цэнтр Марка Роткі — амерыканскага мастака, які нарадзіўся ў гэтым горадзе (на той час апошні быў у складзе Віцебскай губерні). Цэнтр, што знаходзіцца ў будынку XIX стагоддзя, абсталяваны сучаснымі сістэмамі клімат-кантролю, аховы ды іншымі тэхнічнымі “цацкамі”. Нашчадкі жывапісца з ЗША настолькі прасякнуліся ўбраннем памяшкання, што прадаставілі для экспазіцыі на трохгадовы тэрмін шэсць карцін продка...

За паўгода ў Цэнтры пабывала 62 тысячы наведвальнікаў. Музей Шагала можа ганарыцца 30 тысячамі. У год. Праўда, паміж Віцебскім гарвыканкамам, Думай Даўгаўпілса, Цэнтрам Роткі і Цэнтрам Шагала падпісана дамова аб рэгуляванні турыстычных пlynяў: расійскіх аматараў прыгожага пасля прагляду імі славуцасцяў Віцебска будучы прывабліваць Даўгаўпілсам, а тамтэйшым гасцям парэкамендуець паездку на радзіму Шагала.

...Агу, дзе вы, спонсары беларускія?

“Дарагіх” хто набудзе?

У размове са старшым навуковым супрацоўнікам музея “Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва” Аленай Ге высветлілася, што спонсары

Ці па

ўстанове таксама не перашкодзілі б. Цэнтр з задавальненнем набыў бы карціны мясцовых мастакоў (“дарагіх”, вядомых за межамі Віцебшчыны) Віктара Шылко, Аляксандра Малая, Мікалая Дундзіна, Валерыя Шчаснага, Аляксандра Дасужага ды іншых, толькі каштуюць творы нятанна. А пакуль мецэнаты разважаюць над тым, чым могуць быць карысныя музею, ён таксама займаецца прыцягненнем пазабюджэтных сродкаў. Напрыклад, пра ім створаны студыі — выўленчае мастацтва і камп'ютарнай графікі для дзяцей і дарослых. Праводзіць ўстанова і платныя тэматычныя вечары, мерапрыемствы асветніцкага характару, лекцыі па сучасным мастацтве.

Інтэрэс спонсара: ад IFMC да ДШМ

Шукаць спонсараў было вырашана ў СТАА “Белвест” (ва ўстаўным фондзе 55 працэнтаў належыць канцэрну “Беллегтрам”, 45 працэнтаў расійскаму ТАА “Інвестыцыйная прамысловая кампанія “Інвестпрам”), для чаго давялося задзейнічаць намесніка генеральнага дырэктара па сувязях з органамі ўлады і ідэалагічнай працы Міхаіла ШАТУНОВА. Суровы ў

Крыху статыстыкі

Такім чынам, для Віцебскай філармоніі ў бягучым годзе набыта гукавое, светлавое і электраабсталяванне на 445 мільянаў рублёў; 2,8 мільярда рублёў выдзелена на лічбавае абсталяванне 3D-фармату для віцебскіх Дома кіно і кінатэатра “Мір”; Віцебскаму музычнаму каледжу выдаткавана на абсталяванне і музычныя інструменты 568 мільянаў, Віцебскаму каледжу мастацтваў — 112 мільянаў — на камп'ютары, сцэнічныя касцюмы і абутак, Віцебскай бібліятэцы Леніна — 172 мільёны (камп'ютары і арганізацыя працоўнага месца для людзей са слабым зрокам).

На людным месцы

Інтэнцыя ідэнтыфікацыі

Пасля Расійска-беларускага Адкрытага студэнцкага агляду-конкурсу народнага песеннага мастацтва “Як на рэчцы была на Фантанцы” і Міжнароднага маладзёжнага конкурсу “Містар ЭТНА” варта павіншаваць прызёраў і ўзважаць, наколькі ўзнагароды (Гран-пры для фольк-суполкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў “Талака” і дыплом “Містар Творчасць” для Мікіты Халькова) былі абумоўлены арыенцірам на каранёвыя формы культуры Беларусі.

Інтэнцыя — перавод стратэгіі ў практыку. Калі мы кажам пра інтэнцыю культурнай самаідэнтыфікацыі моладзі, то маем на ўвазе мадэляванне абставін, пры якіх у будучыні з'ява самаўсведамлення сябе беларусамі (рускімі, украінцамі) у маладзёжным асяродку захавецца і займае працяг — у саміх паводзінах людзей. У свеце, што глабалізу-

ецца, моладзь быццам бы прагне “адрыўу” ад каранёў ды “глабалізаванага” мастацтва. Уніфікацыя паўплывала на форму ды змест “народнага” танца, спеваў, інструментальнай музыкі, якія культывуюць у сучасных навучальных установах, ды спарадзіла акадэмізаваных “народнікаў-прафесіяналаў”. Аднак пры наведванні каляфалькорных спаборніцтваў заўважаеш, што каларыт дакладна засвоеная этнакультуры выглядае больш прывабна, арганічна і “радней”, чым халодны акадэмізм.

Конкурс “Як на рэчцы была на Фантанцы” ладзіцца ў Санкт-Пецярбургскім універсітэце культуры ў мэтах расійска-беларускага сяброўства. “Містар ЭТНА” — у Палацы культуры “Губернатарскі” Ульянаўска, каб ініцыяваць мужчынскую палову Еўразіі прадэманстраваць этнічны складнік уласнай асобы. Імпрэзы маюць сучасны менеджмент (рэкламу ў Інтэрнэце, спонсарства і фандрайзінг), фінансавую падтрымку (арганізатары рэгулярна знаходзяць яе ў мэтавых федэральных праграмах эканомікі Расіі), уласнае кола гледачоў, дзе пераважае музычнае,

тэатральнае і агульнамастацкі арыентаванае студэнцтва.

Удзельнікамі конкурсу ў Санкт-Пецярбургу былі прадстаўнікі рэгіянальных школ рускага песеннага мастацтва, майстры фальклору з аўтаномій — Марый Эл, Удмуртій (адкуль даехалі на “Еўрабачанне” “Буранаўскія бабулі”), бліскучыя пецярбургскія фальклорныя калектывы. Аднак, паводле аднагалоснага рашэння журы, Гран-пры за смяко-ва-дударскую (каранёвую) інтэрпрэтацыю “Лявоніх”, за запісаныя Паўлам Шэйнам у XIX стагоддзі традыцыйныя гульні пад дуду і за аўтэнтычна арыентаваныя спевы звелі ў Мінск (упер-

капэлы — пляцоўка з фантастычнай акустыкай, якія памятаюць Чайкоўскага, Шумана, Ліста...

На Ульянаўскім конкурсе наш зямляк заняў ганаровае II месца - “Містар Творчасць” (“Містарам ЭТНА” стаў добра прадэжэсіруемы якут) за тое, што не толькі прадэманстраваў узоры беларускай кухні, спеваў, інструментальнай музыкі і харэаграфіі, але і патлумачыў іх месца ва ўласнай культуры саматужным міні-промафільмам. Стварыць вобраз “лепшага творцы” сярэд 11 канкурсантаў (індыяца, палесцінца, казаха, малдаваніна, прадстаўнікоў рэгіёнаў Расіі) Мікіту Халькову дапамагла дуда, якой ён авалодаў у БДУКІМ, скрыпічны акампанемент аднагрупніцы Веранікі Анцілеўскай і спевы з жонкай Юліяй — выхаванкай першага дзіцячага фольклурта Беларусі “Зорачкі”.

І ў сучасным свеце цэнніца “твору не агульны выраз” — мастацтва з добра прамалаяваным “этнічным профілем”, якое дапамагае і творцам, і гледачам сябе ідэнтыфікаваць. Чым большая колькасць ДШМ, каледжаў, мастацкіх ВНУ будучы складаць планы і праграмы на этнакультурнай спадчыне Беларусі, тым больш запатрабаваным акажацца мастацтва маладых выпускнікоў.

Вячаслаў КАПАЦЭЙ,
загадчык кафедры этналогіі і фальклору БДУКІМ

Арт-цэнтр Марка Шагала шукае спонсараў.

размове па тэлефоне (зваліўся я на яго, мякка кажучы, нечакана), пры асабістай сустрэчы ён падаўся чалавекам хоць і надзвычай занятым, але з разуменнем паставіўся да журналіста.

— Міхаіл Міхайлавіч, якімі крытэрыямі кіруецца прадпрыемства пры выбары аб'екта для спонсарскай дапамогі?

— Прыярытэтнымі для нас з'яўляюцца праекты сацыяльна значныя, закліканыя падтрымаць нацыянальную культуру, статусныя для краіны і прывабныя для гледачоў. Вось ужо 21 год мы з'яўляемся партнёрам элітарнага Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі (IFMC), які на гэтым тыдні праходзіць у нашым горадзе. "Славянскі базар у Віцебску" спансіруем з 2006-га. Так, толькі сёлета на арганізацыю і правядзенне IFMC мы выдаткавалі больш за 200 мільёнаў рублёў. Пры нашай падтрымцы выпушчана ўнікальнае для харэаграфічнай супольнасці выданне — "Танцавальны лабірынт. Гісторыя Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску". Амаль 320 мільёнаў рублёў накіравалі на правядзенне "Славянскага базару..."

— А менш маштабныя прыклады можаце прывесці?

— Падтрымка таленавітых і адораных дзяцей — гэта яшчэ адзін крытэрыў для нас як спонсараў. Сумесна з Дзіцячай мастацкай школай № 1 Віцебска мы арганізавалі конкурс

на тэму "Абутак як арт-аб'ект", у рамках якога хлопчыкі і дзяўчынкі стваралі фантазію аксесуар. Фотаздымкі работ былі змешчаны ў Інтэрнэце, і ў выніку галасавання наведвальнікаў ды прасфесійнага журы на чале з італьянскім спецыялістам Антонія Ратта лепшыя з юных мадэльераў атрымалі ўзнагароды.

Яшчэ адзін праект з творчай камандай быў прысвечаны 125-годдзю з дня нараджэння Марка Шагала. Мастакам-пачаткоўцам мы прапанавалі стварыць работы пра наш горад па матывах твораў Майстра. Лепшыя карціны сталі асновай для фірменных календароў.

Не так даўно мы пасябравалі з Дзіцячай мастацкай школай імя Язэпа Драздовіча ў Глыбокім. Творчаму калектыву мы падарылі ноўтбук, шматфункцыянальную сістэму (капіравальны апарат з дадатковымі функцыямі) і магнітна-маркерныя дошкі...

Пры гэтым Міхаіл Шатуноў патлумачыў, што "Белвест" сам устанавівае кантакты з установамі культуры, не чакаючы, калі да яго звернуцца афіцыйныя структуры з прапановай аказаць дапамогу арганізацыі ці перспектыўнаму таленту-пачаткоўцу. А вось ад просьб дапамагчы ў распусцісцю білетаў сярод работнікаў прадпрыемства на выступленні так званых зорак там адмаўляюцца...

— У Арт-цэнтры Шагала наракаюць, што ім не хапае спонсараў...

— Дзіўна. Удакладнім, у чым праблема.

"У такім разрэзе..."

Як казаў Аркадзь Райкін у адным з маналогаў, "такім шляхам, у такім разрэзе". Ахапіць поглядам усё эканоміка-культурнае жыццё Віцебска за пару дзён немагчыма. Ды і задачы такой не ставілася. Я паспрабаваў паказаць зрэз таго, як сёння пачуваюць сябе ў фінансавых адносінах некаторыя ўстановы культуры Віцебска. Наколькі клапатліва да іх ставіцца дзяржава, выдаткоўваючы сродкі з бюджэту, ці хапае ім тых грошай, ці ведаюць прадстаўнікі мясцовай улады пра праблемы і як рэагуюць на іх? Ці не працягваюць самі ўстановы выступаць у ролі ўтрыманцаў, якія звыкліся за савецкія гады, што ім многае даюць і асабліва не просяць рабіць крокі ва ўласным развіцці?

Ад некамерцыйнай культуры рэнтабельнасці не патрабуюць і сёння, але спрабаваць зарабляць, прадумляць для гэтага праекты, зацікаўліваць спонсараў, мецэнатаў — вось задачы, якія ляжаць на паверхні. І калі культура "круціцца", ажыццяўляе, укараняе, знаходзіць — тое цудоўна! Горш, калі такога няма. Але для абласнога цэнтры, прызнач-

сродках жыве культура?

■ Не простыя візаві

Падзяліцца сваімі думкамі аб тым, колькі, на іх погляд, багатай (не ў творчым, а менавіта ў эканамічным сэнсе) выглядае віцебская культура, мы папрасілі вядомых людзей, якія нарадзіліся на Віцебшчыне і ў самім горадзе на Заходняй Дзвіне.

Праблема заключаецца...

Віталь ШЛЯПО,

генеральны прадзюсар праектаў буйной тэлекампаніі (Масква), былы капітан каманды КВЗ БДУ, сцэнарыст серыялаў "Татавы дочки", "Кухня", "Апошні з Магікан" і іншых:

— Прыязджаючы "на бабыўку" ў Віцебск, я, натуральна, вялікую частку часу праводжу з роднымі і блізкімі. Але беглага погляду мне дастаткова, каб убачыць, што горад вельмі змяніўся ў лепшы бок, асабліва яго цэнтральная частка. Раней усё было неяк па-

хмурна, змрочна. Цяпер — купалы ззяюць... Звяртаю ўвагу і на ўстановы культуры — знакавыя для горада. Унутр, праўда, не заходжу, але бачу, што нешта таксама паднавілі. Значыць, грошы на культуру — ёсць. Напэўна, як і ў Расіі, не так шмат, колькі культуры хацелася б, але тым не менш. Хаця Тэатр Якуба Коласа як быў такім... некалькі панурым, суровым, такім і застаўся. Успомніў! У Арт-

Уладзімір РЫНКЕВІЧ, мастак, прафесар кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (Мінск):

— Я прывяду такі факт, а высновы вы рабіце самі. Магілёўскі мастацкі музей рэгулярна вылучае сродкі на набыццё

карцін мясцовых мастакоў. А, колькі я ведаю, Мастацкі музей Віцебска ў гэтым годзе ўпершыню набыў работы майстроў свайго горада...

Максім ЖУКАЎ,

прыватны прадпрымальнік, музыкант (Віцебск):

— Пры наведванні тых жа нашых тэатраў відаць, што акцёры іграюць не ў панашаных касцюмах (калі толькі таго не патрабуе драматургія твора), што карыстаюцца яны нармальным рэквізітам. Гэта значыць, у гэтай частцы усё фінансуецца. (Праўда, мяркую, адчуваецца недахоп сучаснага тэхнічнага абсталявання.) Праблема заключаецца ў дэфіцыце спецыялістаў — у самых розных галінах культуры. Той іх "запас", які быў выгадаваны ў часы СССР, вычэрпваецца. Людзі сталага ўзросту цягнуць да пенсіі, працуюць на 1,5-2 стаўкі, а маладняк, "адтубіўшы" размеркаванне, сыходзіць у іншыя прафесіі — грашовыя... Таму з яго боку няма належнага стаўлення да сваёй працы, што адбіваецца і на якасці культуры...

ца, гэта быў бы нонсэнс: усё ж такі прыклад для рэгіёна. Безумоўна, было б добра, калі дзяржава і прыватныя партнёры сферы звярнулі ўвагу на тое, у чым яны яшчэ могуць падтрымаць яе на месцах. Зрэшты, пра гэта мне казалі мае суразмоўцы...

P.S. А ў Здраўнёве...

А ў Здраўнёве, якое за 16 кіламетраў ад Віцебска і ў якім размяшчаецца Музей-сцяджа Рэгіна, з горада неарганізаванаму турысту паранейшаму можна дабрацца двума асноўнымі спосабамі — таксі і аўтобусамі №№ 26 і 26а (але даехаўшы да гарпасёлка Руба, даведзецца "піліць" пад тры кіламетры да пункта прызначэння). Пра гэта "К", дарэчы, неаднойчы пісала. Да канца года праблему зноў будучь абмяркоўваць... Галоўнае, як падаецца, улічваць, што турызм — таксама крыніца эканамічных пераўтварэнняў. І зыходзіць тут варта не толькі з меркаванняў мэтаэгоднасці (ці, як, верагодна, лічаць транспартнікі, яе адсутнасці) падаўжэння маршруту дзеля тых самых неарганізаваных турыстаў. Прэстыж, аднак, ніхто не адмяняў.

Алег КЛІМАЎ, наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Віцебск — Мінск

На людным месцы

15 лістапада ў гарадской выставачнай зале Гродна адкрылася выстаўка, прысвечаная 25-годдзю Дзіцячай мастацкай школы мастацтваў. На ёй было прадстаўлена каля 70 лепшых работ вучняў школы, створаных на працягу апошніх пяці гадоў. На экспазіцыі можна ўбачыць работы алег, графіку, роспіс па шоўку.

ГРОДНА

Дзіцячая мастацкая школа мастацтваў Гродна была адкрыта ў 1988-м. Размешчана яна ў гістарычным цэнтры горада ў двухпавярховым будынку — помніку архітэктуры позняга класіцызму 1880 г. У гэтым доме раней размяшчаўся клуб "Беларуская Хатка", дзе зараджалася каханне Томаша Грыба, рэдактара гродзенскай беларускай газеты "Родны Край", і Паўліны Мядзёлка — першай выканаўцы ролі купалаўскай Паўлінкі.

У сценах Мастацкай школы свой творчы шлях пачыналі вядомыя гродзенскія мастакі Андрэй Філіповіч, Уладзімір Пазняк, Вікторыя Ільіна. Штогод у школе навучаецца

Лепшае за пяць гадоў

каля 370 чалавек рознага ўзросту — ад 8 да 16 гадоў.

Бясспрэчнай заслугай высокапрафесійнага педагогічнага калектыву школы з'яўляецца якасная акадэмічная падрыхтоўка вучняў. За лепшую калекцыю работ на Міжнароднай выстаўцы дзіцячай творчасці "Лідзіцэ-2012" (Чэхія) школа была ўзнагароджана залатым медалём.

Работы вучняў школы можна паглядзець, наведаўшы выставачную залу, а таксама ў некаторых філіялах дзіцячых бібліятэк горада, дзе размешчаны пастаянныя выставачныя экспазіцыі.

Марк ХАРЛАМАЎ
Гродна

Сёння мы павядзем гаворку пра адзел бібліятэчнага маркетынгу Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк Мінска. Пра той адзел, які цвёрда ведае, чым і для чаго трэба займацца штотдня. І тамтэйшыя маркетологі, як пераканала нас жыццё, умеюць і любяць здзіўляць. У 2012-м, напярэдадні Дня горада, адзел маркетынгу дзіцячых бібліятэк прапанаваў абсалютна нестандартную акцыю “Чытай і... ажыццяўляй!”. Медыйныя асобы прыйшлі да дзяцей і сфатаграфаваліся ў ролі знакамітых літаратурных персанажаў, паведамлілі пра свае кніжныя густы. Розгалас быў немалы.

аддзель. Але на кожную сельскую бібліятэку яны свой крэатыўны ўплыў, як падаецца, распаўсюдзіць не здольныя. Дзейнічае, відаць, прынцып “свой розум у чужую галаву не ўкладзеш”... Бібліятэчны маркетолог, у ідэале, — парушальнік чытацкага спакою?

— У нашым выпадку, не толькі дзіцячага, але і дарослага. Ёсць попыт на нашы акцыі, і мы яго бясплатна задавальняем.

— Як часта выдаецца на-гара праекты з удзелам акцёраў, музыкаў, спевакоў, пісьменнікаў?

— Вялікія праекты, разлічаныя на прэсу і розгалас, — прыкладна раз у год. Не забывайцеся, што мы займаемся і ўнутранымі справамі. Сёлета наладзілі заняткі Школы бібліятэчнага лідарства, якая займаецца павышэннем кваліфікацыі

бібліятэчных супрацоўнікаў. “К” пра гэта пісала.

— Медыйныя персаны, адчуваючы сацыяльную адказнасць, ахвотна з вамі супрацоўнічаюць?

— Так. Гэта яшчэ і сябры нашых сяброў. З сёлетнім праектам, да прыкладу, нам вельмі дапамаглі пісьменнікі Жэня Пастарнак і Андрэй Жвалеўскі. Яны — таксама нашы чытачы і частыя госці.

— Як узнік новы праект?

— Тут і мазгаваго штурму не спатрэбілася. Наша дзяўчына выходзіла за муж, выбірала вясельную сукенку... Ідэя кніжнага вясельнага ўбрання ляжала на паверхні... А апрачаць яго мы будзем на герайн твораў Наталлі Батраковай, Тамары Лісіцкай, Леаніда Дранько-Майсюка, Алены Брава... Да справы

Камянецчына — вароты ў Белаавежскую пушчу. Але гаворка сёння не пра турыстычныя магчымасці раёна. І не пра будучы рок-фэст, што мяркуецца зладзіць у антуражы Камянецкай вежы. Распавед пойдзе пра пытанне, знаёмае кожнаму начальніку аддзела: пра рамонт устаноў культуры, пра эканомію і беражлівасць, непарыўна з ім звязаных. Пытанне, як вядома, даўно перарасло ў агульнарэспубліканскую праблему.

Стратэгія начальніка аддзела

“Без гаспадарчай групы я не гаспадар”

Мікалай ГРОМІК,
Камянецкі райвыканкам:

— Так, творчых момантаў і не крану. Бо не менш важным падаецца стан матэрыяльнай базы: яе рамонт і ўтрыманне. Летась на гэта было выкарыстана 3 мільярды 932 мільёны дзяржаўных рублёў. Пайшлі на гэта і нашы пазабюджэтных сродкі: 30 мільёнаў. Што зрабілі? Адрамантавалі РДК, замянілі вокны, дзверы і дах у СДК дзвюх вёсак. Рабочай сілай дапамаглі мясцовыя сельгаспрадпрыемствы. Дробную даводку за кошт сваіх сродкаў правялі і ў іншых устаноў культуры. Напярэдадні абласных дажынак рэканструявалі адзін з будынкаў музычнай школы і давялі да ладу бібліятэку ў Камянцы. Натуральна, рамонтны клопат з парадку дня ніхто не знімаў і сёлета...

Скажыце, а што рабіць, калі ўзімку а другой ночы мне тэлефануюць з сяла і паведамляюць: “Перамярзае клуб, бо спыніўся насос!”? Якую “аварыйку” я магу выклікаць апрача сваёй, якая напалатове?

У сувязі з гэтым, увагу хачу спыніць на дзейнасці гаспадарчых груп. Наколькі яны эфектыўныя? У нашай, на суперак усюму, ёсць усе віды зварачных апаратаў (апрача хіба аргоннай зваркі), маем таксама электра- і бензапілы, балгаркі, разакі, перфаратары, дрэваапрацоўчыя станкі, бетонаяшалку. Апрача гэтага, гаспгруппа карыстаецца грузапасажырскай “газеллю” (гэта своеасаблівая хуткая тэхдапамога), іншым разам — аддзелаўскай грузавой машынай ГАЗ-51. Цяпер вы разумееце, колькі баяздольная наша група, у якую увайшлі чатыры рабочыя, два вадзіцелі, два інжынеры і начальнік. Карацей, многае робім самі. Да прыкладу, замяняем ці нарошчваем ацяпляльныя батарэі. Але ж гэта незаконна! Бо ліцэнзіі на такія віды дзейнасці група не мае. Скажыце, а што рабіць, калі ўзімку а другой ночы мне тэлефануюць з сяла і паведамляюць: “Перамярзае клуб, бо спыніўся насос!”? Якую “аварыйку” я магу выклікаць апрача сваёй, што заўжды напалатове? Праз паўгадзіны машына нашай гаспгруппы — ужо на аб’екце...

Мы не можам прыдбаць гідрэзол для пакрыцця мяккіх дахаў. А для такога перакрыцця ў нас ёсць усе прыстасаванні. Але ліцэнзіі і тут няма. Менавіта з-за гэтага і продаж гідрэзолу забаронены. А мы выканалі б усе работы танней.

Наступная праблема: заробкі аддзелаўскіх рамонтнікаў. Натуральна, шукаю шляхі, каб усяляк ім дапамагчы. У названым напрамку нічога не змянілася аж з савецкіх часоў! І гэта прытым, што сельскія гаспадаркі перадаюць на баланс аддзелаў устаноў культуры. А гаспадарчыя групы дзейнічаюць на іх рамонеце напалегална. Між тым, наша прыносіць дзяржаве немалую эканомію. Пасля рамонтна Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра мы забралі ўсе “бэушныя” батарэі і паставілі іх у сваіх трох клубах. Самі заварваем ацяпляльныя катлы. Таму і праблем узімку няма. Заслуга — гаспадарчай групы. Калі яе не будзе, пэўныя сельскія клубы проста давядзецца пазакрываць.

Сёлета мы выкарысталі на рамонт, які выконвалі спецыялізаваныя фірмы, 845 мільёнаў бюджэтных рублёў. А з уласных сродкаў гаспадарчая група аддзела асвоіла на рамонтны 22 мільёны рублёў. Дарэчы, яна сёлета і дровы для сельскіх клубаў нарыхтоўвала. Так што дзейнасць гэтай структуры для мяне знаходзіцца пасля творчых пытанняў на пашанотным месцы. Інакш — які я гаспадар?

Кніжная сукенка з інавацыямі

Сёлета дзяўчаты падрыхтавалі чарговы бібліятэчны “магніт”, які, без сумневу, прыцягне дадатковых чытачоў. 27 лістапада ў Дзіцячай бібліятэцы № 1 адкрыецца выстаўка кніжных вясельных сукенак “Bride-to-read”. Назва — англійская, але галоўныя героі акцыі — літаратурныя персанажы кніг пра каханне, створаных беларускімі пісьменнікамі. Інтрыга? Самая сапраўдная! Пра гэта — і гаворка з начальнікам аддзела маркетынгу сталічных дзіцячых бібліятэк Вольгай ВОЎК.

— **Поспех аддзела ў тым, што ў складзе яго — малады дзяўчаты, якім не ляютна думаць?**

— Так, мы маладыя: мой намеснік Аляксандра Ашкінадзэ, супрацоўніцы Тоня Вінаградская, Вікторыя Бародзіч. Сярэдні ўзрост — крыху больш за 25 гадоў. І вынаходзіць ідэі нам сапраўды цікава.

— **А патлумачце, калі ласка, “тэхналогію” вынікавага думання.**

— “Нарадзіць” праект нескладана. Складана яго рэалізаваць. Тым больш, пры адсутнасці фінансавання.

— **Але з рэалізацыяй у вас праблема няма. Чаму яны ўзнікаюць на сяле?**

— Я думаю, прычына тут крыецца ў тым, што ва ўстановах аграгарадкаў, у сельскіх бібліятэках няма адпаведнага штату. Адзел маркетынгу не займаецца абслугоўваннем чытачоў. А ў бібліятэкара — план па кнігавыдачы.

— **Так і атрымліваецца на практыцы. Пры раённых бібліятэчных структурах дзейнічаюць маркетынговыя**

Як маркетологу ў бібліятэцы прачытаць каханне?

падключыўся малады дызайнер Марта Касцюкевіч — дзяўчына з арыгінальным бачаннем сучаснай моды і сучаснай літаратуры.

— **Чым яшчэ будзе адметная выстаўка кніжных вясельных сукенак?**

— Абмеркаваннем нестандартных ідэй па правядзенні вясельяў, аўтограф-сесямі пісьменнікаў, літаратурнымі варыяцыямі на тэму hand-made (майстар-класы па вырабе паштовак і дызайнерскіх упрыгожанняў)... Словам, пастараемся звесці ў адно кнігі і сукенкі. Усё разам павінна пераўтварыцца ў модна-вясельна-літаратурнае свята ў сценах сталічнай Дзіцячай бібліятэкі № 1. Працягнецца яно да 3 снежня.

— **Я не чуў пра аналагі вашай “вясельнай” ідэі. Як збіраецца абараняць аўтарскія правы?**

— Ведаецца, чым больш у нас скрадуць, тым багацейшай будзе бібліятэчная справа. Мы рады дзяліцца.

— **Вас матэрыяльна стымулююць за крэатыў?**

— Мы атрымліваем за яго заробковую плату.

— **Няма задумы адкрыць прыватнае крэатыўнае бюро?**

— Любоў да кнігі не надта стасуецца з камерцыяй...

Гутарыў Яўген РАГІН

Майстар-клас музейнага “вышуку”

Латвійскі “Вянок”

Адзінае прыжыццёвае выданне **Максіма Багдановіча** лічыцца сапраўдным рарытэтам. Больш за тое: літаральна кожны экзэмпляр “Вянка” — кнігі, якая сёлета святкуе сваё 100-годдзе, — на ўліку ў Літаратурным музеі **Максіма Багдановіча**.

Ад моманту стварэння Музея М.Багдановіча ў Мінску ў 1981-м навуковыя супрацоўнікі вядуць пошук арыгінальных кніг паэта. Да нядаўняга часу было выяўлена 29 асобнікаў “Вянка”, якія захоўваюцца ў музеях, бібліятэках, архівах у Беларусі, а таксама за яе межамі.

І вось новая знаходка — арыгінальны зборнічак вершаў “Вянок”. Кніга захоўваецца ў Музеі-дачы Райніса і Аспазіі (г. Юрмала, Латвія). Інфармацыю пра гэты арыгінал “Вянка” супрацоўнікам Музея **Максіма Багдановіча** паведамлілі калегі з Латвіі пад час сустрэчы, якая адбылася ў Музеі Янкі Купалы.

Колькі гадоў таму ў адной з беларускіх газет прайшла інфармацыя пра тое, што ў адным з музеяў Латвіі захоўваецца паэтычны зборнік **Максіма Багдановіча**, — арыгінал у свой час належыў знакамітаму пісьменніку і грамадскаму дзеячу Янісу Райнісу. Але нашы спробы высветліць, у якім музеі знаходзіцца гэтая кніга, тады не далі вынікаў.

Цудоўныя весткі пра яшчэ адзін арыгінал “Вянка” паведамліла Астрыда Цыруле, загадчык Музея-дачы Райніса і Аспазіі. Як высветлілася, у іх сапраўды захоўваецца зборнік вершаў **Максіма Багдановіча**. Па адной з версій, яна, у ліку іншых беларускіх кніг, была даслана Янісу Райнісу з Беларусі пасля наведання апошнім Мінска ў 1926 годзе.

Вокладка знойдзенага ў Латвіі асобніка зборніка “Вянок”.

На кнізе няма ніякіх аўтографу, але вядома, што яна належыла Кастусю Езавітаву, беларускаму грамадскаму дзеячу, які ў 1921 — 1944 гг. жыў у Рызе. Таму мае права на існаванне і версія, што сам Езавітаў падарыў кнігу Янісу Райнісу.

Сёння выяву вокладкі гэтага экзэмпляра “Вянка”

можна ўбачыць у цэнтры аднаго са стэндаў мастацка-дакументальнай выстаўкі “Я вам прынёс напеў зямлі бацькоўскай...” Ян Райніс і беларуская культура”, якая праходзіць у Мінску.

Ірына МЫШКАВЕЦ,
малодшы навуковы супрацоўнік
Літаратурнага музея
Максіма Багдановіча

Ці патрэбны рэспубліканскі фест аматарскага тэатральнага мастацтва?

У фестывальных кулуарах аршанскі артыст-аматар Валодзя распавёў мне пра сваё чарговае паступленне ў ГИТИС: "Мікіта Міхалкоў загадаў неадкладна здзівіць. Як? Занадта шмат думаў. Таму і не паступіў. А вось дзёўчына, што ўслед за мной зайшла, здзівіла: фіранкі падпаліла. Паступіла..." Дык вось, удзельнікі "Святла рампы" на фіранкі не квапіліся — яны "запальвалі" глядацкія залы.

Будзень Культурнай сталіцы

Магілёўскі будзень для звычайнага горада — кшталту свята. Але ж не можа свята доўжыцца цэлы год. У Магілёве мяне запэўнілі: можа! З той прычыны, што сталічны статус вымагае. І старшыня Гарадскога савета народных дэпутатаў Фёдар Міхеенка, і начальнік гарадскога аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ала Галушка гаварылі ў адзін голас пра тое, што сёлета ў абласным цэнтры прайшлі літаральна ўсе фестывалі, якімі славіцца Магілёўшчына, бадай, кожная ўстанова культуры радуе нестандартнымі мерапрыемствамі, кожная канцэртная пляцоўка ледзь не штодня працуе з максімальнай нагрузкай (толькі ў адным ГЦК пройдзе за год, як і заўжды, каля 600 мерапрыемстваў).

Напярэдадні "Святла рампы" ўвагу Магілёва вершамі Ясеніна трымаў Сяргей Бязрук. Лагічным жа завяршэннем фестывалю сталі выступленні Канстанціна Райкіна.

Яны здзіўляюць сябе і...

Гэта сёмае па ліку мерапрыемства. Старшынёй журы сёлета стаў прафесар Беларускай акадэміі мастацтваў Рыгор Баравік.

Магілёў — сёлетняя Культурная сталіца СНД і Рэспублікі Беларусь — працягвае здзіўляць. У шэрагу бясконцых падзей разнажанравага мастацтва яркай дзейнасцю застаўся ў глядацкай памяці і Адкрыты гарадскі фестываль аматарскіх тэатральных калектываў "Святло рампы", што праходзіў у абласным цэнтры з 14 да 17 лістапада... Абсалютна не збіраюся ўзняць рытарычнае пытанне "Ці патрэбны нам аматарскі тэатр?". І без мяне глядачы адказалі на яго красамоўнымі аншлагамі цягам усіх фестывальных дзён. Іншая справа, што слова "самадзейнасць" адышло на Беларусі ў нябыт, саступіўшы па законах дыялектыкі ўсе творчыя правы больш дакладнаму найменню "аматарства". Розніца паміж тэрмінамі гэтая ж, як і паміж словазлучэннямі "сам раблю" і "люблю гэтую справу". А без любові пра якую творчую самарэалізацыю можа ісці гаворка? Словам, на магілёўскіх падмоствах панавала тымі днямі любоў — да тэатра, глядача, Слова...

...Гэта не фіранку падпаліць

На "Святло рампы" сабралася 11 калектываў. Асобныя з іх — прыезджыя: з Хоцімска (РЦК), Мінска (Палац культуры прафсаюзаў, Цэнтр дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі), Жодзіна (Палац культуры БелАЗа), Оршы (ГЦК) і Мазыра (ПК нафтаперапрацоўчага завода).

Па словах Рыгора Баравіка, менавіта з аматарскага тэатральнага руху "выраслі" прафесійныя калектывы Мазыра, Маладзечна, Слоніма...

Ці ёсць у аматарскіх тэатраў праблемы? Цікавая справа! Іхнія праблемы — гэта адначасова і іхнія перавагі. Яны самі робяць дэкарацыі, касцюмы, грым... Значыць, адрозніваюцца ад калег-прафесіяналаў большымі фантазіямі, кемлівасцю,

знаходлівасцю. Бракуе сучасных драматургічных твораў — зноў-такі, пішуць самі. Не пад прымусам кантрактаў, а з прычыны шчырай любові да сцэны...

Так, народным беларускаму тэатру "Валянцін" і тэатру сацыяльна-гумару "Серпанцін" Магілёўскага гарадскога цэнтры культуры і вольнага часу пашанцавала больш, чым, да прыкладу, нейкаму калектыву з аддаленага райцэнтры: у ГЦК ёсць сцэнічная апаратура коштам (па словах кіраўніка ўстановы Вікторыі Максімавай) у 450 мільёнаў рублёў.

І яшчэ: прафесіянал добра ведае, як сябе паводзіць у святле рампы, але канчатковы вынік відавочна залежыць у яго ад настрою, заробку і Бог ведае ад чаго яшчэ. Амаратар выходзіць на сцэну ў пошуках свята самарэалізацыі. Ці не таму іншым разам шчырасць мастака-інсініка вабіць больш, чым рацыяналізм колеравай гамы жывапісца, стомленага прафесіяналізмам. Не дарэмна хтосьці з дасведчаных калісці прамовіў: "Мастацтва выратуе аматары!". Вось яны і ратуюць. Здзіўляюць сябе ды глядача. І пазабуджэтыя грошы зарабляюць для сваіх устаноў культуры, і ці не штомесяц скараюць аматараў сцэны шчырасцю. Да прыкладу, чысты прыбытак з кожнага спектакля "Валянціна", у складзе якога — не толькі інтэлігенцыя, але і

рабочыя, — з тры мільёны. А за год спектакляў набярэцца з дзясцятак....

Між іншым, назва тэатра "Валянцін" узятая не са столі: выбіты тэатральны творца Валянцін Ермаловіч калісці зрабіў народнымі аматарскія тэатры ў Краснаполлі (адзін з найстарэйшых калектываў на Беларусі), Бялынічах, Магілёве.

Дык што будзе заўтра?

На фестывальнай прэс-канферэнцыі я задаў усім прысутным адзінае пытанне: "Ці патрэбны рэспубліканскі фестываль аматарскіх тэатраў?". Адказ быў аднадушны: "Патрэбны!" Для ўзаемадзейнення, агульнакарыснай вучобы, для таго, каб не гасла "Святло рампы", а прываблівала ўсё большую колькасць неабыхавых асоб. А гаспадарлівы старшыня Гарадскога савета народных дэпутатаў Фёдар Міхеенка адрэагаванаваў "атабарыць" будучую тэатральную дзею агульнадзяржаўнага маштабу менавіта ў Магілёве. Хто ведае, мо так не ўзабаве і атрымаецца?

А Гран-пры і Прыз за лепшую мужчынскую ролю атрымалі няўрымслівы "Валянцін" і яго бліскучы мастак кіраўнік Алег Загароўскі. Таксама перамаглі: у намінацыі "Рэжысура" — народны маладзёжны тэатр "Легіён" з Мазыра, "Лепшая жаночая роля" — Алена Дзеравянка з народнага гарадскога аматарскага тэатра Оршы, "Прыязнасць да беларускіх традыцый" — народны калектыв з Жодзіна, а Прыз глядацкіх сімпатыяў атрымаў тэатр "Шостае пачуццё" грамадскага аб'яднання "Беларускага таварыства глухых".

Мінскага студэнта Алега Высоцкага ў аматарскі тэатр "Рэха" прывяла яго маці, якая на аматарскай сцэне Палаца культуры прафсаюзаў — больш за сорок гадоў. Не выключана, што Алег праз час перададзецца любімым заняткам у спадчыну і сваім дзеям. Не дзеля грошай, а дзеля далейшага ўзбагачэння ўласнай душы.

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Магілёў — Мінск
На здымках: сцэна са спектакля "Сабралася бедна басота" народнага тэатральнага аматарскага калектыву "Прамень" Хоцімскага раённага цэнтры культуры; кіраўнік "Валянціна" Алег Загароўскі са сваёй "рампаў".
Фота аўтара

Рэйтынг ідэй з internet-прасторы

"Пахадзіць" па арт-прасторы

Сяргей ГРЫНЕВІЧ,
жывапісец,
член
Беларускага
саюза мастакоў

1. Сеткі

Раней шукаў сайты, "хадзіў" па старонках, а цяпер, шчыра кажучы, сацыяльная сетка займае ў маіх камп'ютарных клопатах амаль што галоўнае месца, у тым ліку — і для атрымання інфармацыі. Большасць маіх сяброў і знаёмых — гэта людзі культуры і мастацтва, таму інфармацыя ў стужках навін у асноўным да тычыцца культурнай сферы. Не выходзячы з сацыяльных сетак можна трапіць на ўсе спецыялізаваныя сайты. Усе больш-менш цікавыя СМІ, якія пішуць пра мастацтва, маюць там свае старонкі з дубліраваным кантэнтам. Гэта цікава, бо, з аднаго боку, атрымліваеш інфармацыю ад журналіста, а з іншага — удзельнічаеш у "жывой" дыскусіі, чае.

2. Суполка

Пэўны час папулярнасцю карысталася сацыяльная сетка, дзе людзі знаходзілі агульныя інтарэсы. Там была група "Арт-атэлье", якая разрасталася ў геаметрычнай прагрэсіі і гады тры таму налічвала больш за тысячу чалавек. Але потым у ёй з'явілася шмат так званых тролляў, якія шукалі "свабодныя вушы" для выказванняў. І таму актыўны суполкі (а гэта — прафесійныя мастакі былога СССР плюс эмігранты адтуль), у колькасці трыццаці чалавек, перамясціліся ў іншую сетку. Гэта суполка, да якой належу я і яшчэ шмат беларускіх мастакоў і ў якой мы атрымліваем інфармацыю пра навіны мастацтва ва Украіне, у Расіі, Еўропе, цяпер існуе на іншым рэсурсе.

3. Альбомы

На ўласнай старонцы стварыў некалькі фотаальбомаў, куды, акрамя работ, загрузаю тое, што павінна зацікавіць глядача. Часта людзі просяць глядаць здымкі з вандровак, выставак ды арт-кірмашоў. Напрыклад, сёлета я пабываў на Венецыянскім біенале, "Арт-Базэлі" і праз фота падзяліўся ўражаннямі. У альбоме "Выстаўкі" раблю справаздачы са сваіх праектаў. Таксама ёсць альбом "Карціны ў інтэр'еры", які карыстаецца папулярнасцю, бо адна справа, калі палотны бачыш у майстэрні або галерэі, і зусім іншая — калі яны знаходзяцца ў звычайнай абстаноўцы. Для таго, каб людзі мелі ўяўленне пра гэта, фатаграфую "другое жыццё" работ.

4. Сайты

У Сеціве шмат сайтаў па мастацтве. Самы вядомы, міжнародны, — www.art-info.com — расказвае пра мастакоў, выстаўкі, арт-кірмашы, якія праходзяць у свеце. Я гэтым цікаўлюся і час ад часу наведваю найбольш значныя фестывалі і арт-кірмашы, удзельнічаю ў экспазіцыях. Айчынныя ж спецыялізаваныя сайты па мастацтве пачалі з'яўляцца зусім нядаўна, і іх не так шмат. Ёсць, канешне ж, і гарадскія сайты, з мастацкімі рубрыкамі, але менавіта спецыялізаваных — мала.

5. Правы

Калі чалавек падзяліўся выявай тваёй работы, гэта добра, — мастак, выкладваючы фота, спадзяецца на нейкую зваротную сувязь. Можа, гіпатэтычна, я сваімі карцінамі ўплываю на некага, нехта ўплывае на мяне — гэта нармальна. Прынамсі, яшчэ не бачыў копіяў маіх работ. З аднаго боку, гэта, канешне ж, кепска (асабліва калі работы выкарыстоўваюцца ў нейкіх камерцыйных мэтах без дазволу), а з іншага — дадатковы піяр праз скандал. Трэба разумець: калі цябе капіруюць ці карыстаюцца тваімі ідэямі, значыць, ты — углыбовы чалавек.

Гэтым тыднем пра тое, што карыснага можна знайсці ў Інтэрнэце творчай асобе, распавёў вядомы гродзенскі мастак.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

"Цары"-2?

Улетку старшыня Студэнцкага этнаграфічнага таварыства Аляксей Глушко ў фондах Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы, які зараз уваходзіць у Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, выявіў дакументальную стужку. Як аказалася, у 1962-м сталічнымі навукоўцамі былі арганізаваны здымкі народнай драмы "Цар Максіміліян" і батлейкі ў вёсцы Бялевічы Слуцкага раёна.

Нягледзячы на тое, што фільм аказаўся чорна-белым і нямым, было прынята рашэнне яго алічбаваць. Тым больш, што ў выніку мэтанакіраваных пошукаў у фондах таго ж інстытута выявіўся і рукапісны тэкст гэтай народнай пастаноўкі.

Цікавае ўяўляе і факт, што непадалёк ад Бялевічаў размяшчаецца славутая, дзякуючы абраду "Цары", капільская вёска Семежава. Населеныя пункты аддзяляе ўсяго з дзясатка кіламетраў. А значыць, магчыма, што ў XIX стагоддзі "Цары" мелі сваіх "двайнікоў" — падобныя па форме, але адрозныя па змесце традыцыі народных тэатраў. Пра гэта сведчаць і словы адраджальніка абраду ў Бялевічах Сямёна Дудара, які паведамляў этнографам, што ўпершыню пастаноўкі "Цара Максіміліяна" аднавіліся ў 30-х гадах, а ўжо пасля (не без ягонай дапамогі) — у сярэдзіне XX стагоддзя.

Звернемся да вытокаў традыцыі. Народная драма "Цар Максіміліян" была пашырана менавіта на Беларусі. Асновай сюжэта з'яўляецца канфлікт паміж царом і ягоным сынам, а таксама пакаранне апошняга смерцю. У свой час у навуковых колах нават выказвалася думка пра тое, што асновай паслужыў канфлікт Івана Жалівага з сынам. Сёння ж лічыцца, што сюжэт "Цара Максіміліяна" ўзыходзіць да жыццёвай літаратуры XVII — пачатку XVIII ст. Найбольш часта ставіўся "Цар..." на беларускіх землях у 2-й палове XIX і на пачатку XX ст. У той час уплыў на народную драму аказвала драматургія малых форм. Этнографы выявілі, што значную ролю адыгралі ў гэтым працэсе сярэнь батлейкі і пазаабрадавыя тэатралізаваныя гульні.

Прэзентацыя фільма — праз паўстагоддзя пасля стварэння**"Цары"-2?****Слуцкі след "...Максіміліяна"**

Але важным для навукоўцаў было не толькі выявіць відэазапіс ды тэкст народнай драмы, але і знайсці яе колішніх удзельнікаў. Для гэтага дэлегацыя з удзелам прадстаўнікоў СЭТ, Мінскага абласнога метадычнага цэнтру і Інстытута культуры Беларусі днямі наведвала Бялевічы.

Рэвіталізацыя традыцыі

Пачалося падарожжа з візіту ў школу суседняй з Бялевічамі вёскі Лядна, дзе адбылася сустрэча з яе дырэктарам — як высветлілася, вельмі творчым і зацікаўленым у адраджэнні народных традыцый чалавекам. Адзін толькі школьны музей з унікальнымі экспанатамі чаго варта! Чаго там толькі няма: і артэфакты з першабытных часоў, выяўленыя пад час раскопак, і мясцовыя строі канца XIX стагоддзя, і ўнікальныя афіцыйныя дакументы пачатку XX стагоддзя... Па словах Вольгі Свірыдавай, неўзабаве з удзелам школьнікаў распачнецца і рэвіталізацыя слукі "Цароў".

Адметна, што візіт у Лядна супаў са святкаваннем Дня работніка сельскай гаспадаркі, а таму з'явілася цудоўная магчымасць у мясцовым

Сучасная агучка пад час паказу фільма ў Бялевічах.

Доме культуры перад святочным канцэртным паказаць стужку.

І ўсё ж самым галоўным момантам падарожжа на Слуцчыну стала сустрэча з колішнімі удзельнікамі ўнікальнай народнай традыцыі — Міхаілам Мерных, Валянцінай Гаркавай і Аляксеем Гаркавым. Пры гэтым толькі апошні прымаў удзел у пастаноўцы, запісанай на відэа.

Вялікую дапамогу ў іх пошуку аказаў слукі раённы аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах

моладзі. Як высветлілася, удзельнікі пастаноўкі ўжо цымяна памятаюць здымкі 1962 года і нават не ведалі пра існаванне фільма. А таму цяжка перадаць словамі ўражанні колішніх удзельнікаў пастаноўкі ад убачанай стужкі. Да слова, стварыць яе атмасферу дапамог музыкант Алесь Лось, які далучыўся да падарожжа.

Удзельнікі абраду прыгадалі шэраг цікавых фактаў. Да прыкладу, яны самі рабілі касцюмы, а ўласна пастаноўка ажыццяўлялася перад

Бялевіцкім домам культуры, які колькі дзесяцігоддзяў таму згарэў. Цікава, што з пастаноўкай самадзейныя артысты аб'ехалі некалькі вёсак, у тым ліку — Семежава. Да таго ж, выступленне не было прывязана да Каляднага цыкла, але прымяркоўвалася да розных святаў. Аляксей Гаркавы, які выконваў ролю Атамана, і сёння не супраць дапамагчы моладзі аднавіць гэтую цікавую традыцыю.

Кампаратыў "Цароў"

Супрацоўніца Інстытута культуры Беларусі Таццяна Мармыш адзначыла, што вельмі важна было ўбачыць не толькі сам фільм — надзвычай каштоўнае сведчанне пра адзін з аб'ектаў айчыннай нематэрыяльнай культуры, — але і на месцы даведацца пра сучасны стан спраў. У Інстытуце культуры Беларусі чакаецца працяг дэталёвага навуковага даследавання гэтай слукі традыцыі. Так, зробіць параўнальны аналіз народных пастаноўкаў.

На думку этнографа, кандыдата гістарычных навук Таццяны Кухаронак, ужо тое, што ўдзельнікі абраду з намі, дазваляе, пры жаданні мясцовых жыхароў і дапамозе ўлад, спадзявацца на адраджэнне традыцыі, тым больш, што для прадстаўлення не патрабуецца дарагога рэжысура.

Па словах кіраўніка СЭТ Аляксея Глушко, чакаецца мінская прэм'ера стужкі. Разглядаецца магчымасць накладання субцітраў, а таксама выкарыстанне музычнага аздаблення. Пакуль жа вядзецца пошук фактаў з гісторыі абраду, а таксама тэкстаў песень, якія гучалі ў час пастаноўкі.

Спадзяюцца на адраджэнне старадаўняй традыцыі і ў Слуцку. Дырэктар Раённага цэнтру народнай творчасці Таццяна Іванова адзначыла, што ўстанова будзе цесна супрацоўнічаць з зацікаўленай моладдзю, бо матэрыял гэты — вельмі цікавы. Калі ж атрымаецца адрадыць "Цара Максіміліяна", мяркуецца надаць дадзенай традыцыі статус нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці. Чакаецца і выкарыстанне элементаў народнай традыцыі ў тэатралізаваных мерапрыемствах раёна.

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Слуцкі раён — Мінск
Фота аўтара, а таксама
кадр са знойдзенай стужкі

У Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Е.Р. Раманава працуе выстаўка з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа "Зямля — аснова ўсёй Айчыне", прымеркаваная да 90-годдзя паэмы "Новая зямля".

Тут змешчаны творы беларускага мастака Уладзіміра Сулкоўскага. На карцінах — родны кут Якуба Коласа. Работы, аб'яднаныя серыяй, з'яўляюцца рэканструкцыямі коласаўскіх мясцін. Таксама прадстаўлены малюнкi народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча, якія дапамогуць наведвальнікам па-новаму зірнуць на паэму. Экспануюцца і друкаваныя выданні літаратурнай спадчыны Якуба Коласа на мовах свету.

У адным з раздзелаў дэманструюцца экспанаты, якія ілюструюць гістарычную і творчую сувязь Якуба Коласа з Магілёўшчынай. Памятным і плённым было наведанне Песняром гэтага краю летам 1925 года, калі ён разам з Максімам Гарэцкім знаходзіўся ў Мсціслаўскім педагагічным тэхнікуме і чытаў там лекцыі па граматыцы ды модыцы выкладання беларускай мовы для настаўнікаў-філолагаў — найперш як аўтар першага ў галіне навукова-метадычнага дапаможніка "Методыка беларускай мовы".

Колас: вяртанне на Магілёўшчыну

Са студэнткамі і выкладчыцамі Горацкай сельгасакадэміі ў 1927 г. Сядзяць (злева направа): Любоў Ніціеўская, Леаніла Чарняўская, Якуб Колас, Паўліна Мядзёлка, Сцепаніда Ганчарык; стаяць (злева направа): Аляксандра Бязверхая, Надзея Галубоўская, Вольга Журык.

Цягам 1926 — 1928 гадоў Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч быў вельмі частым госцем у Горках, дзе на рабфаку Сельгасакадэміі працаваў яго сябра — пісьменнік Максім Гарэцкі. Паэта цягнула сюды не толькі вялікая цікавасць да дзейнасці сельскагаспадарчай навучальнай установы, але і жаданне пазна-

ёміцца з творчымі справамі літаратураў-пачаткоўцаў, якія жылі ды працавалі тут. Сведчаннем таму — групавы здымак 1927 года, на якім Якуб Колас адлюстраваны разам з членамі літаратурнага аб'яднання, удзельнікамі харавога і драматычнага гуртка — "з жанчынамі-беларускамі". У лісце да Леанілы Га-

рэцкай, які датаваны "1927.XI.09", чытаем: "Я не знаходжу адпаведных слоў, каб выказаць Вам, мілая жанчына-беларускі, маю радасць і маю падзяку за павіншаванне, а таксама не магу з'вярнуцца да Вас, як бы гэта трэба было. Назаву хіба Вас гэтак: "Цвет і краса жанчын Беларускай зямлі!"

У 1928, 1930, 1936, 1938 гадах Канстанцін Міхайлавіч наведваў горад Магілёў. Мэтай візітаў былі літаратурныя сустрэчы з рабочымі. Разам з групай пісьменнікаў з літаб'яднання "Польмя" Якуб Колас выязджаў у Быхаў і Шклоў. У 1936-м разам з Янкам Купалам і Міхасём Зарэцкім ён наведвае Бабруйскі гарадскі тэатр, дзе адбылася прэм'ера купалаўскай "Паўлінкі" сіламі трупы БДТ-II.

На пачатку 1938 года паэт спецыяльна прыязджаў у Магілёў на прагляд спектакля па сваёй п'есе "У пушчах Палесся", пастаноўкай якой 5 красавіка адкрываліся гастролі БДТ-II у горадзе на Дняпры.

У 1950-я гг. Колас як дэпутат Вярхоўнага Савета БССР дапамагаў па розных жыццёвых нагодах і жыхарам Магілёўшчыны, пра што сведчыць яго перапіска. Аднак самым шматлікім ды кранальным па змесце было лістанне з выхаванцамі Чавускага дзіцячага дома. Да юбілею гэтай установы члены гуртка юных разьбяроў зрабілі невялікі бюст паэта і падарылі яго Коласу. Сёння твор — адзін з галоўных экспанатаў выстаўкі, сведчанне плённай і цеснай дружбы пісьменніка з жыхарамі Магілёўшчыны.

Таццяна МАКАРАНКА,
вядучы навуковы супрацоўнік
Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея
Якуба Коласа

А што да ўласна Віцебскага мастацкага тэхнікума, які праіснаваў да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, то яго "бацькам" з'яўляецца Галоўнае ўпраўленне прафесійнай адукацыі, адпаведная пастанова якога ўпершыню была "агучана" 3 жніўня 1923 года ў газеце "Известия Витебского губисполкома и губкома РКП(б)".

(Працяг. Пачатак у № 46.)

Чытаем: "Курс тэхнікума — чатырохгадовы, падзяляецца на два канцэнтры. Першы канцэнтр — агульная мастацка-тэхнічная адукацыя і другі — па спецыяльнасці. Тая, хто паспяхова скончыў тэхнікум, атрымлівае кваліфікацыю дадзенага роду мастацтва, настаўнікаў дашкольных, пазашкольных школ і школ I ступені. Прымаюцца ў тэхнікум асобы па жаданні і камандзіроўках з агульнаадукацыйнай падрыхтоўкай у аб'ёме II груп школ ступені. Прыём заявак для праверкі мастацкіх здольнасцей тых, хто паступае, пачнецца 1 верасня..."

Вызначаючы задачы тэхнікума, новае яго кіраўніцтва падкрэслівала: "У адрозненне ад былой школы, дзе вучыліся ў асноўным выхадцы з дробнабуржуазнага асяроддзя, студэнтамі тэхнікума павінны быць выхадцы ў асноўным з пралетарскага асяроддзя. Па-другое, новая школа павінна пастаянна ажыццяўляць цесную сувязь з жыццём, прымяняючы на практыцы атрыманыя тэхнічныя навыкі шляхам выканання заказаў і г.д. Трэцяя асаблівасць заключаецца ў тым, што ў аснову творчасці мусяць легчы рэвалюцыйна-класавыя ідэі і жыццё рабоча-сялянскай масы". Менавіта такая канцэпцыя і стала асновам на працягу ўсяго існавання тэхнікума, пачынаючы з восені 1923 года.

Аднак хутка наконце з'яўлення ў Віцебску новай навучальнай установы ўзнікла дыскусія: ці патрэбны гораду такі тэхнікум, у якім ужо "адчуваецца нейкая недакладнасць, штосьці недасказанае, быццам бы ўсё на "скорую руку, спехам" (цытую па артыкуле нейкага "А.О" з газеты "Известия губисполкома и губкома РКП(б)", 2 снежня 1923 г., № 275, с. 2). Далей аўтар прыводзіць канкрэтныя недахопы і недапрацоўкі ў дзейнасці новаўтворанага тэхнікума, акцэнтуючы ўвагу на адсутнасці ў ім "фундаментальнасці" і тым самым падвяргаючы сумневам мэтазгоднасць існавання такой школы. Адказ у той жа газеце (№ 285, с. 2) з'явіўся праз два націцаць дзён — за подпісам ужо згаданых "мастакоў — кіраўнікоў" тэхнікума: М.Керзіна, В.Волкава і М.Эндэ. Гэты адказ быў выразны і недвухсэнсоўны: гораду Віцебску тэхнікум патрэбны як паветра!..

Прыводжу найбольш важныя фармулёўкі гэтай публікацыі: "...Тэхнікум неабходны таму, што яго задача — даць майстроў, здольных аслугоўваць патрэбы дзяржавы і рэвалюцыі ў галіне пластычных мастацтваў, майстроў, якія могуць зрабіць агітацыйны плакат, партрэт правядыра рэвалюцыі, сцяг, помнік, дэкарацыйнае ўбранне і г.д. Неабходны таму, што рэвалюцыя, разбурыўшы буржуазны лад, сцерла словы "Мастацтва для мастацтва", і перад дзяржавай паўстала на чарзе пытанне аб адукацыі маладых мастакоў, непасрэдна звязаных з жыццём і вытворчасцю, якія ў мастацтве тварылі б справу Рэвалюцыі. Усё астатняе дадасца... За тры месяцы будынак былой сінагогі (памяшканне тэхнікума. — **Б.К.**) ператварыўся ў добрыя і зручныя, спецыяльна абсталяваныя майстэрні, дзе ўранку, днём і ўвечары, пры яркім святле электрычнасці, поўным тэмпам ідзе работа вучняў ды іхніх выкладчыкаў. Канешне ж, нічога не робіцца адразу, і, магчыма, пройдзе некалькі гадоў творчай напружанай працы па ўвасабленні ў жыццё новых прынцыпаў — як у метадах выкладання, так і ў непасрэдным дастасаванні іх у галіне мастацтва. Патрэбна ўпэўненасць у справе — і яна ёсць..."

Са студэнцкіх работ. Аўтар невядомы. "Жанчына з граблямі". 1925 г.

Са студэнцкіх работ. Аўтар невядомы. "Мужчына з ражком". 1925 г.

Эпоха ВМТ

Адсюль выйшаў той рэалізм, які радыкальна разбурыў падмурак авангарда

Я.Мінін. "Ільінская царква ў Віцебску". 1927 г.

Л.Лейтман. 3 серыі "Жанчыны на вытворчасці". 1937 г.

Спачатку новаму дырэктару тэхнікума М.Керзіну і яго аднадумцам давялося рашуча адмежавацца ад многіх праграмных напрацовак папярэдніх "лявацкіх" устаноў. Аднак адразу пазбавіцца супрэматычнай спадчыны Казіміра Малевіча было не так проста. На першых парах вучэбных класоў тэхнікума акупаваў шумны натоўп юных вучняў-рамантыкаў — праціўнікаў усяго старога, аджылага, акадэмічнага. Скупы паёк, неацэпленыя майстэрні, зімовы холад у вучэбных кла-

сах, вострая нястача падручнікаў, цесны інтэрнат, дарагоўля рыначных прадуктаў, праблемы з адзеннем і мастацкімі матэрыяламі, мізэрная стыпендыя, і тая — толькі для немаёмных студэнтаў, — усе гэтыя негатыўныя моманты, аднак, не перашкаджалі імплэтнай моладзі няспынна мітынгаваць ды адначасова ўхітрацца з захапленнем "угрызацца" ў граніт навукі.

Яшчэ працягвалася балючая ломка старых вучэбных праграм, яшчэ ішлі гарачыя спрэчкі і дыскусіі выкладчыкаў

паміж сабой і выкладчыкаў з вучнямі, але да сярэдзіны 1920-х пачалі кардынальна вымалёўвацца прынцыпова новыя ідэі і праекты ў галіне мастацкай адукацыі. Вопыт найноўшай савецкай педагогікі быў, канешне, мізэрны і здаваўся ўжо занадта стараакадэмічным для маладой краіны, але, па перакананні кіраўнікоў тэхнікума, без "класічных" асноў немагчыма зразумець, спасцігнуць законы сапраўднага рэалістычнага мастацтва. І ў дадзеным выпадку ўчарашні шагала-малевічаўскі авангард, не прыняты шырокімі масамі, быў толькі перашкодай. Менавіта гэта на першых парах з'явілася галоўнай эстэтычнай устаноўкай новага кіраўніцтва тэхнікума, якую дзвюма рукамі падтрымалі і высокія чыноўнікі "зверху". І гэтая керзінская ўстаноўка, практычна без шуму і скандалу, на дзіва хутка была радыкальна рэалізавана.

Такім чынам, Віцебск на працягу амаль васьмнаціці гадоў адыгрываў ролю вядучага вучэбна-педагагічнага і мастацка-асветніцкага цэнтра выяўленчай культуры рэспублікі — зразумела, пад крылом бальшавіцкай ідэалогіі, націск якой асабліва моцна стаў адчувацца ў 1930-я. А пакуль усё ішло, як трэба. Ці ж гэта жартачкі: ужо праз два гады пасля ўтварэння тэхнікуму выйшаў не толькі на рэспубліканскую арэну, але і стаў шырока вядомы і за межамі БССР! Так, на Першай Усебеларускай мастацкай выстаўцы ў Мінску ў снежні 1925-га экспанавалася 110 твораў вучняў першых трох курсаў тэхнікума: ад эскізаў беларускай нацыянальнай вопраткі, праектаў вытворчых марак да жывапісных кампазіцый на тэмы рэвалюцыі, Грамадзянскай вайны і мірнай працы. У экспазіцыі ярка былі прадстаўлены і цудоўныя ілюстрацыі да беларускіх народных казак.

Актыўны ўдзел студэнты ды выкладчыкі прымалі і ва ўсіх наступных Усебеларускіх мастацкіх выстаўках (1927, 1929 і 1931 гг.), а таксама ў 1925 г. на Парыжскай выстаўцы работ вучняў мастацкіх навучальных устаноў, на юбілейнай Мастацкай выстаўцы твораў народаў СССР 1927 года (у гонар 10-годдзя Кастрычніка), дзе яны атрымалі "Спецыяльны дыплом". І далей — ва ўсіх найбуйнейшых аглядах 30-х, аж да апошняй даваеннай выстаўкі 1940 года, прымеркаванай да Дзеяды беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве.

Прычым 1920-я з'явіліся ў Віцебску і пікам так званай беларусізацыі ўсёй мастацкай адукацыі ў краіне, першай сур'ёзнай спробай адраджэння нацыянальнай культуры, мастацтва, памяці гісторыі і мовы. Дарэчы скажаць, што справаводства ў тэхнікуме вялося ад рукі і менавіта на беларускай мове. Увогуле, нацыянальным пытаннем тады, у 20-я гады, надавалася вялікая ўвага. Пра гэта, напрыклад, пісала газета "Савецкая Беларусь" у нумарах ад 25 лістапада 1924 г. і ад 28 лістапада 1925 г. У першым у нататцы "Мастацкі тэхнікум. Віцебск" газета паведамляла: у тэхнікуме "...вучні ахвотна вывучаюць беларускую мову, літаратуру, геаграфію і гісторыю Беларусі. Можна спадзявацца, што хутка тэхнікум стане папраўдзе беларускай устаноўай". У другім у нататцы "Віцебскі мастацкі тэхнікум" пісалася: "...Тэхнікум усё больш і больш становіцца беларускім. Гэтаму падпарадкаваны вучэбныя праграмы. Вучні ствараюць кампазіцыі на беларускія тэмы, малююць карціны на тэму эпохі "чырвонага дыктатара К.Каліноўскага і г.д.". Пра паспяховае беларусізацыю тэхнікума казалася і ў афіцыйнай справаздачы Наркамата асветы БССР па выніках работы ўстановы за 1926 — 1927 гг. Але галоўная ўвага была ўсё ж скіравана на грамадска-выхаваўчую работу студэнтаў, на барацьбу камсамольскай і партыйнай арганізацыі устаноў з уплывам на моладзь "буржуазнай ідэалогіі". Ну, яно і не дзіва: так было тады скрозь і ўсюды...

Барыс КРЭПАК

Працяг чытайце ў наступных нумарах.

3 23 ЛІСТАПАДА

а • ф • і • ш • а «К»

ДА 30 ЛІСТАПАДА

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.
  - Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
  - Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
  - Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
  - Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Выстаўкі:**
- **"Случкія паясы"** (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.

Спарткомплекс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ

В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГЛЁВЕг. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.■ Экспазіцыя
**"Культура
1-й пал. XIX ст."**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

- Экспазіцыі:**
- **"Старажытная Беларусь"**.
  - **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.
  - **"Водбліскі ваеннай славы"**.
  - **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.
- Выстаўкі:**
- **"На роднай ніве"**.
  - **"Экспануецца ўпершыню"** (з паступленняў 2012 — 2013 гг.).
  - **"Белая Русь і яе суседзі"** (са збору Расійскага этнаграфічнага музея).

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- **"Пастка для часу"** — выстаўка дапагопных казурак у бурштыве — да 24 лістапада.
- Выстаўка **"Дзіва пад мікраскопам"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"г. Мінск, вул. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 23, 24 — "Сем прыгажунь"

К.Караева.

■ 26 — "Тоска" Дж.Пучыні.

■ 27 — "Трыстан і Ізаольда"

Р.Вагнера.

■ "Шапэніяна".

■ "Балеро" М.Равеля.

■ 27 — Вечар аднаактовых опер

("Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта, "Спачатку музыка, потым словы" А.Сальверы.)

■ 28 — "Яўгеній Анегін"

П.Чайкоўскага.

■ 29 — "Дон Кіхот" Л.Мінкуса.

■ 30 — "Вяселле Фігара"

В.А. Моцарта.

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81,
5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:

- Выстаўка твораў тэатральных мастакоў **"Сцэнаграфія ў маштабе 1:25"** — да 20 снежня.
- Інфармацыйна-касавыя цэнтр:
- Фотавыстаўка Віталія Раковіча **"Ілюстрацыі да гісторыі беларускай"** — да 31 студзеня 2014 г.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

(да 300-годдзя творчасці літоўскага паэта Хрысціёніса Данелайціса) — да 30 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя

- **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце.
- Інтэрактыўная гульня **"У пошуках папараць-кветкі"** для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.
- Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"**.
- Выстаўка **"Я вам прынёс напеў зямлі бацькоўскай..."**,

прывесчанная Яну Райнісу (з фондаў Аб'яднання мемарыяльных музеяў).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫг. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

- Выстаўкі:**
- **"Партызанскі лагер"** — да 31 снежня.
  - Мастоцкая выстаўка **"Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца"** (да Дня горада Мінска).
  - Мастоцкая выстаўка **"Герой. Патрыёт. Партизан"** (да 70-годдзя з дня гібелі Героя Савецкага Саюза Яна Налепкі).
  - Фотавыстаўка Мікалая Лапедзіка **"Мой родны Мінск, мой лёс, мая падзея"** — да 31 снежня.

ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІг. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі:**
- **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
  - **"Эпоха. Час. Будынак"**

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:

- Мастоцкая выстаўка **"Нацюрморт. Паэма быцця"** — да 24 лістапада.

Г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"** для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.
- Тэатралізаваная экскурсія па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

Выстаўкі:

- Музейна-педагагічны праект для дзяцей **"Кроцьм у школу разам з Коласам"** — да 30 лістапада.
- **"Повязь часоў"**

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТРг. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

- 23 — "Блакітная камяя" К.Брэйтбурга.
- 24 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў" Г.Гладкова.

- Персанальная выстаўка жывапісу Дзмітрыя Яўсеенкі — да 1 снежня.
- Выстаўка калекцыі Джорджа Форні **"Made in Italy"** — да 15 снежня.
- Выстаўка жывапісу **"Я памятаю. Я ганаруся!"** — да 22 снежня.
- Выстаўка **"Вызвалены Гомель і гамельчане"** — да 22 снежня.

Экспазіцыі:

- **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- **"Загадкавыя фантазіі мора"** (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзячу СССР А.Грамыку.
- **"Чырвоная гасцеўня"**.
- **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея

(гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўкі:

- **"Таямнічая сіла крыжа"**.
- **"Успамін аб матчынай хаце"** (да Дня маці) — да 8 снежня.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫг. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- Выстаўка **"Пераможная восень 1943 г."**.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙг. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
- **Выстаўкі:**
- **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.
- **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.
- Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.
- **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.
- **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.
- Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Трыенале дэкарэтыўна-прыкладнага мастацтва — да 15 снежня.
- Мастоцкая выстаўка **"Да 100-годдзя беларускага плаката"** — да 15 снежня.
- Персанальная мастацкая выстаўка Галіны Пятроўны Крываблочкай — да 15 снежня.

УВАГА!

ІДЗЕ ПАДПІСКА - 2014
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

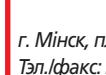
- Міжнародная выстаўка **"Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы"** — да 5 снежня.
- **"Венгерская рапсодыя. Мастакі Сольнака"** — да 25 лістапада.
- Персанальная выстаўка Таццяны і Юрыя Рудэнкаў **"Толькі вечныя каштоўнасці"** — да 5 снежня.
- Выстаўка трох партрэтаў **"Сыны Беларусі"** — да 16 снежня.

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ

"ДОМ ВАНЬКОВИЧАЙ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВАХ XIX СТ."г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянная экспазіцыі: **"Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫНАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬг. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

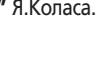
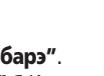
- 23, 24 — "Сем прыгажунь" К.Караева.
- 26 — "Тоска" Дж.Пучыні.
- 27 — "Трыстан і Ізаольда" Р.Вагнера.
- "Шапэніяна".
- "Балеро" М.Равеля.
- 27 — Вечар аднаактовых опер ("Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта, "Спачатку музыка, потым словы" А.Сальверы.)
- 28 — "Яўгеній Анегін" П.Чайкоўскага.
- 29 — "Дон Кіхот" Л.Мінкуса.
- 30 — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ
ЯНКІ КУПАЛЫг. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.

- 23, 24 — "Местачковае кабарэ".
- 28, 29 — "Сымон-музыка" Я.Коласа.
- 30 — "Пінская шляхта" В.Дунін-Марцінкевіча.
- На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск"
- 28 — "Старомодная камедыя" А.Арбузава.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 23 — "Раскіданае гняздо" Янкi Купалы.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА-АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТАВыдаецца з кастрычніка
1991 годаЗаснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі БеларусьРэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдана
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі БеларусьГалоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎРэдакцыя:
Дзмітрый ФІЛІПОВІЧ
(адказны сакратар)Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫНСпецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ,
Алег КЛІМАЎ,
Вольга НАВІЦКАЯЗагадчык аддзела
фоталіюстрацый —
Юрый ІВАНОВМастацкі рэдактар —
Наталля ОВАДКарэктар —
Інга ЗЕЛЬГІСАдрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта, дату
выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы."Культура", 2013.
Індэкс 63875, 638752
Кошт 4500 рублёў.Наклад 6 853
Падпісана ў друк
22.11.2013 у 15.00
Замова 4885Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва "Беларускі Дом
друку". ЛП № 02330/0494179 ад
03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Прыёмная: (017) 290 22 50.

Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код:

9 877 199 4 6 7 8 0 0 7 1 3 0 4 7